БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

15 ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 94 (3832).

16 МАЙ ПАЙШАНБА 1968 ЙИЛ

Баҳоси 2 тийин.

ИЛҒОРЛАР ДАЛАСИДА

Янгийўл районининг илғор хўжаликларида шу кунларда ғўза парвариши кун сайин қизитилмоқда.

Свердлов номли колхознинг ўртоқ Асом Эрназаров бошлиқ звеноси коллективи бу йил 40 центнерлик маррани кўзламоқда. Деҳқонлар табиат қийинчиликларини енгиб, чигит экишни хўжаликда энг биринчи бўлиб тугаллаган эдилар. Ғўза қатор ораларини механизмлар билан букетлаш, яганалаш ва дастлабки ишлов бериш ҳам биринчилар қатори тугалланди. Бу ишда механизаторлардан Р. Сиддиқов ва З. Содиқов ўртоқларнинг ҳиссаси катта бўлди.

Охунбобоев номли колхозда эса дастлабки парваришда механизатор-звено бошлиқларидан С. Йўлдошев, Т. Шотурдиев, У. Иброҳимов ўртоқлар жонбозлик кўрсатмоқдалар. Уларнинг ҳар бири кунига 7—8 гектар ерни кўнгилдагидек қилиб қўлдан чиқармоқда.

Шунингдек, Карл Маркс номли колхознинг механизаторларидан Р. Охунов, А. Бўриев, Х. Алимов ўртоқлар ҳам ўз «пўлат от»лари билан яшил квадратлар ораларини майин қилиб юмшатмоқдалар.

Ў. ШОҲАФИЗОВ,
Т. ОМОНОВ,
Т. ТЎХЛИБОЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислари тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

Еттинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг учинчи сессияси 15 май куни Тошкентда ўз ишини давом эттирди.

Эрталаб соат 10 да Олий Советнинг учинчи мажлиси очилди. Мажлисни Олий Совет раиси депутат **С. Ҳ. Сирожиддинов** очди.

Олий Совет сессия кун тартибидаги иккинчи масалани қараб чиқишга ўтиб, республика молия министри депутат **В. Муродхўжаевнинг** «Ўзбекистон ССРнинг 1967 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисида»ги докладини тинглади. Олий Совет план-бюджет комиссиясининг раиси депутат **М. Иброҳимов** шу тўғрида қўшимча доклад қилди.

Олий Совет раиси депутат **С. Ҳ. Сирожиддинов**, Қашқадарё областидаги сайлов округларининг депутатлари **Г. Жабборова, С. Сафаров** ва **К. Жамолова** областда телевидениени янада ривожлантириш хусусида савол берганликларини маълум қилди.

Сўнгра сессия кун тартибидаги иккинчи масала юзасидан музокаралар бошланди. Музокараларда депутат **Ҳ. Асомов** (39- Дўмбробод сайлов округи), Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг раиси **Е. Айтмуротов**, депутатлардан **С. Ҳамроқулов** (257- Кулчабий сайлов округи), **Г. И. Скоробогатов** (177- Бирлашган сайлов округи), **Н. Аҳмедов** (Партия XX съезди номидаги 373- сайлов округи), **А. Хўжаев** (93- Бўстонлиқ сайлов округи), **З. Сирожиддинов** (241- Мироқи сайлов округи), **Н. Б. Бозоров** (190- Хумданак сайлов округи), **Ф. Т. Чупрунов** (326- Октябрь сайлов округи) сўзга чиқдилар.

Олий Совет Ўзбекистон ССРнинг 1967 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботни якдиллик билан тасдиқлаб, шу масала хусусида тегишли қарор қабул қилди.

Учинчи мажлиснинг охирида Олий Совет Ўзбекистон ССРнинг «Маданият ёдгорликларини сақлаш тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини муҳокама қилишга киришди. Бу Қонун лойиҳасини сессия муҳокамасига Олий Совет Қонун лойиҳалари тайёрлаш доимий комиссияси билан Олий Совет фан ва маданият доимий комиссияси киритган. Шу масала юзасидан Қонун лойиҳалари тайёрлаш доимий комиссиясининг раиси депутат **Х. Р. Мусахонова** доклад қилди.

Доклад юзасидан бошланган музокараларда депутат Ҳ. Худойберганова (420- Хива қишлоқ сайлов округи) сўзга чиқди.

* * *

Соат 15 да Ўзбекистон ССР Олий Советининг тўртинчи мажлиси очилди.

Мажлисда кун тартибидаги учинчи масала — «Маданият ёдгорликларини сақлаш тўғрисида» Ўзбекистон ССР Қонунининг лойиҳаси ҳақидаги масала юзасидан музокаралар давом эттирилди. Шу масалани муҳокама қилишда депутат **В. А. Абдуллаев** (248- Университет сайлов округи), депутат **Ж. Ҳ. Алимов** (185- Бухоро шаҳар Фурқат сайлов округи), тарих ва маданият ёдгорликларини сақлаш республика жамияти правлениеси раисининг ўринбосари **А. Шомуродов** қатнашдилар.

Музокаралар тамом бўлгандан кейин Олий Совет «Маданият ёдгорликларини сақлаш тўғрисида» Ўзбекистон ССР Қонунини бир овоздан қабул қилди.

Қашқадарё областидан бир группа депутатларнинг телевидениени ривожлантиришга оид саволларига Ўзбекистон ССР алоқа министри **В. Й. Йўлдошев** жавоб қайтарди.

Олий Совет сессияси кун тартибидаги тўртинчи масала — Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида республика Олий Совети Президиумининг секретари депутат **Р. Сахибоевнинг** докладини тинглади.

Олий Совет кўриб чиқиш учун тақдим этилган фармонларни бир овоздан тасдиқлади ва тегишли Қонунлар ҳамда қарорлар қабул қилди.

Олий Совет ўзининг доимий комиссиялари составига баъзи ўзгартишлар киритди. Комиссиялар составига қуйидаги ўртоқлар аъзо қилиб сайландилар:

Мандат комиссиясига — депутат **М. Исакова** (83- Юнусобод сайлов округи).

План-бюджет комиссиясига — депутат **Ю. М. Ремидовский** (194-Ғиждувон сайлов округи).

Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясига — депутат **Н. Қирғизбоев** (88-Қибрай сайлов округи).

Ташқи ишлар комиссиясига — депутат **Р. Бобожонова** (13-Сельмаш сайлов округи).

Транспорт, йўл хўжалиги ва алоқа комиссиясига — депутат **М. Д. Мухортов** (457-Чимбой қишлоқ сайлов округи).

Сув хўжалиги комиссиясига — депутат **Б. Алигжанов** (180-Уйчи сайлов округи).

Коммунал хўжалик ва маиший хизмат комиссиясига — депутат **Ҳ. Умаров** (405- Аввал сайлов округи).

Еттинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг учинчи сессияси шу билан ўз ишини тамомлади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ИККИ КУН ДАМ ОЛИНАДИГАН БЕШ КУНЛИК ИШ ҲАФТАСИГА ЎТИШ МУНОСАБАТИ БИЛАН ЎЗБЕКИСТОН ССР МЕҲНАТКАШЛАРИГА МАДАНИЙ-МАИШИЙ ВА САВДО ХИЗМАТИ КЎРСАТИШНИ ЯХШИЛАШ ЧОРАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

КПСС XXIII съездининг қарорларига мувофиқ ишчи ва хизматчиларни икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтасига ўтказиш мамлакатимизда амалга оширилаётган жуда муҳим социал-иқтисодий тадбир бўлиб, коммунистик партиянинг аҳоли турмуш даражасини оғишмай юксалтиришга қаратилган йўлини амалда рўёбга чиқарди.

Ҳафтада икки кун дам олиш жорий қилинганлиги натижасида меҳнаткашларнинг бўш вақти кўпайганлиги совет кишиларининг янада ижодий ва маънавий ўсиши, шахснинг ҳар томонлама ривожланиши, совет оиласининг турмуш шароитини яхшилаш учун энг қулай шароит яратиб беради.

Бу янги шароитда юксак даражада унумли меҳнат қилиш, тўла дам олиб ҳордиқ чиқариш, ўқиш, ўз маълумотини ошириш, ижтимоий-сиёсий ишларда қатнашиш учун яна ҳам кенгроқ имконият вужудга келади.

Икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтаси жорий қилинганлиги муносабати билан саноатда, қурилишда ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларида янгича ишлаш тартибининг афзалликларидан ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантириш суръатларини кучайтириш, аҳолига маданий-маиший хизмат кўрсатишни тубдан яхшилаш ва меҳнаткашларнинг бўш вақтларида яхши дам олиб ҳордиқ чиқаришларини ташкил этиш мақсадида энг самарали фойдаланиш учун барча совет ва хўжалик органларининг олиб бораётган ташкилотчилик ишини янада кучайтириш ғоят муҳим вазифа бўлиб қолди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети шуни қайд қиладики, меҳнаткашлар кенг оммасининг актив иштироки билан республикада беш кунлик иш ҳафтасига ўтишга тайёргарлик кўриш бўйича катта иш қилинди. Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ишчи ва хизматчиларини икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтасига ўтказиш ҳозирги вақтда асосан тугалланди.

Янгича ишлаш шароити саноат ишлаб чиқаришининг натижаларида ўзининг ижобий таъсирини кўрсатди. 1968 йилнинг биринчи кварталида республика саноат маҳсулотини реализация қилишнинг давлат плани 103.6 процент бажарилди, реализация қилинган маҳсулот ҳажмининг ўсиши ўтган йилнинг биринчи кварталига нисбатан 11,4 процентни ташкил қилди. Ҳар бир ишловчига ҳисоблаганда ишлаб чиқарилаётган ялпи маҳсулот 2,7 процент кўпайди.

Савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат кўрсатиш, коммунал хўжалик корхоналарининг, шаҳар транспортининг аҳолига хизмат кўрсатиши яхшиланмоқда, бунга мазкур корхоналар ва ташкилотларнинг шохобчалари кейинги йилларда анча кенгайтирилганлиги, аҳолига кўрсатилаётган хизматларнинг ҳажми кўпайтирилганлиги, шунингдек бу корхоналар ва ташкилотларнинг фаолияти икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтасида меҳнаткашларнинг эҳтиёжларига мосланиб қайта қурилганлиги ёрдам бермоқда.

Икки кун дам олиш тартиби жорий қилинганлиги натижасида театрлар, музейлар, кинотеатрларнинг томошабинлари кўпайди. Кўпгина маданият саройлари, клублар ва кутубхоналарнинг иши жонланиб кетди, оммавий спорт тадбирлари, меҳнаткашларнинг оммавий дам олиб ҳордиқ чиқариш жойларига коллектив бўлиб боришлари анча ортди.

Шу билан бир қаторда, янги шароитда ишлашнинг дастлабки якунларидан маълум бўлишича, корхоналар, қурилишлар ишини ташкил этишда, шунингдек аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасида бир қанча камчиликлар бор. Бу эса, баъзи совет ва хўжалик органлари ўзларига топшириб қўйилган ишга бўш раҳбарлик қилаётганликларидан, янгича ишлаш тартибининг афзалликларидан янада тўлароқ фойдаланиш учун кўнгилдагидек ғамхўрлик йўқлигидан далолат беради.

Кўпгина саноат корхоналари бу йилнинг биринчи квартал планини маҳсулотни реализация қилиш бўйича бажара олмадилар, айрим корхоналар ишлаб чиқаришни ўстириш суръатларини ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан пасайтириб юбордилар. Қурилиш ташкилотларининг кўплари планларни бажармаётирлар, қурилиш техникасининг кўп вақт бекор туриб қолишига, иш вақтининг нобуд қилинишига йўл қўймоқдалар.

Шаҳарларда ҳам, қишлоқларда ҳам савдони ривожлантириш даражаси аҳолининг ўсиб бораётган эҳтиёжларидан ҳануз орқада қолмоқда. Ўзбекистон ССР Савдо министрлиги ва Ўзбекбирлашув савдонинг прогрессив формаларини сустлик билан жорий қилмоқдалар, аҳолининг молларга бўлган талабларини етарли равишда ўрганмайдилар, кўпгина магазинларда харидорларга хизмат кўрсатиш маданияти паст, магазинларнинг иш соати аҳоли учун ҳамиша ҳам қулай қилиб белгиланмаган.

Енгил саноат, Озиқ-овқат саноати, Гўшт-сут саноати ва Маҳаллий саноат министрликлари халқ истеъмол қиладиган молларнинг белгиланган хилларини ишлаб чиқаришни ва етказиб беришни ҳали ҳам таъминламаётирлар. Республиканинг кўпгина корхоналарида маданий-маиший ва рўзғор моллари ишлаб чиқаришни кенгайтириш учун мавжуд имкониятлардан етарли равишда фойдаланилмаётир.

Бир қанча йирик саноат корхоналарида, қурилишларда, ўқув юртларида умумий овқатланиш қониқарсиз ташкил этилган, кечки ва тунги сменаларга хизмат кўрсатиш айниқса ёмон аҳволда. Кўпгина совхоз ва колхозларда ҳам умумий овқатланиш лозим бўлган даражада йўлга қўйилмаган.

Маиший хизмат кўрсатиш корхоналари аҳолининг талабларини ҳали тўла равишда қондираётгани йўқ — мебелларни, телевизорларни, холодильникларни, кир ювиш машиналарини, квартираларни ремонт қилиб бериш ва ишларнинг бошқа баъзи турларини бажариш хизмати қониқарсиз ташкил этилган; кир ювиш корхоналари аҳолига яхши хизмат кўрсатмаётир; қишлоқларда маиший хизмат кўрсатиш суст ривожланмоқда. Ўзбекистон ССР маиший хизмат кўрсатиш министрлиги, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари 1967 йилда қишлоқ жойларида маиший хизмат кўрсатувчи янги устахоналар очиш юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Советининг «Ўзбекистон ССР аҳолисига коммунал маиший хизмат кўрсатишнинг аҳволи ва буни янада яхшилаш чоралари тўғрисида» 1967 йил 14 апрель қарорида белгиланган топшириқларнинг бажарилишини таъминламаганлар.

Савдо, умумий овқатланиш ва маиший хизмат кўрсатиш тармоқлари анча кенгайиб бораётган ҳозирги шароитда керакли савдо, умумий овқатланиш ва маиший хизмат кўрсатиш ходимлари етишмаётганлиги жуда сезилиб турибди, бироқ, Савдо министрлиги, Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги шу ходимларни тайёрлашни қониқарли равишда ташкил этганлари йўқ ва уларнинг малакасини ошириш учун етарли чораларни кўрмаётирлар.

Тошкент шаҳрида ва республикадаги бошқа бир қанча шаҳарларда пассажир транспортининг айниқса эрталабки ва кечқурунги соатлардаги иши яхши тартибга солинмаган.

Меҳнаткашларнинг дам олишини ташкил этишда жиддий камчиликлар бор — туризм ва экскурсиялар тузук ривожланган эмас, физкультура ва спорт базаси кўнгилдагидек мустаҳкамланмаган, шаҳар ташқарисидаги дам олиш жойлари ва шаҳарларнинг истироҳат боғларини саранжом қилиб қўйиш ва жиҳозлаш, аҳолига, айниқса қишлоқларда кино кўрсатишни яхшилаш, шунингдек барча маданият уйлари, клублар ва кутубхоналарнинг ишларини кучайтириш учун зарур чора-тадбирлар кўрилмаган.

Бир қанча медицина муассасалари ўз ишларини бешкунлик иш ҳафтасига мослаб қайта қурганлари йўқ, аҳолига нормал равишда хизмат кўрсатишни таъминламаётирлар.

Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлиги, Қишлоқ қурилиши министрлиги, Главташкентстрой, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, меҳнаткашлар депутатлари Советларининг кўпгина область, шаҳар ва район ижроия комитетлари социал-маданий ва маиший объектларни, шунингдек савдо ва умумий овқатланиш корхоналарини қуриш планларини систематик равишда бажармасдан келмоқдалар, бу эса аҳолига маиший хизмат кўрсатиш соҳасини янада ривожлантиришни анча орқада қолдирмоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Совети **қарор қилади:**

1. Министрликлар, идоралар, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, Ўзбекистон ССР меҳнаткашлар депутатларининг область, шаҳар ва район Советлари зиммасига КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети ва ВЦСПСнинг «Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ишчиларини ва хизматчиларини икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтасига ўтказиш тўғрисида»ги қароридан келиб чиқадиган тадбирларни тўла ҳажмда бажариш ва бу ишдаги мавжуд камчиликларни йўқотиш вазифаси юклатилсин.

Икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтаси ижтимоий ишлаб чиқаришнинг иқтисодий самарадорлигини ўстириш, меҳнаткашларнинг фаровонлигини ва маданий савиясини янада ошириш учун очиб бераётган имкониятлардан корхоналар, қурилишлар ва ташкилотларнинг коллективлари тўлароқ фойдаланишлари лозим.

Республикадаги баъзи министрликлар ва идораларга қарашли корхона ва қурилиш ташкилотларининг бир қисми планларини бажармаётганликларини ҳисобга олиб, Ўзбекистон ССР Министрлар Советига беш кунлик иш ҳафтаси ишлаб чиқариш суръатларининг ўсиши ва меҳнат унумдорлигини ошириш учун яратиб бераётган қулай шароитдан тўла фойдаланиш мақсадида ишлаб чиқаришнинг техника билан яхши таъминланиши ва яхши ташкил этилиши учун министрликлар ва идораларнинг масъулиятини ошириш вазифаси топширилсин.

2. 1968 йил учун социалистик мусобақада қабул қилинган мажбуриятларни бажариш ва В. И. Ленин туғилган кунининг 100 йиллигини муносиб кутиб олишда саноат, транспорт, қурилиш корхоналари, колхозлар ва совхозларнинг коллективларига амалий ёрдам кўрсатиб туриш, илғорлар тажрибасини ўрганиш ва ёйиш, фан ва техника муваффақиятларини, прогрессив технологияни, меҳнатни илмий асосда ташкил этишни амалда кенг жорий қилиш, маҳсулот сифатини яхшилашни, давлат ва меҳнат интизомини бутун чораларни кўриб мустаҳкамлашни таъминлаш министрликлар, идоралар ва меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг энг муҳим вазифаларидан бири, деб ҳисоблансин.

(Давоми иккинчи бетда).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ДОИМИЙ КОМИССИЯЛАРИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети доимий комиссияларининг мажлислари бўлиб ўтди.

Халқ маорифи комиссияси Андижон областининг маҳаллий Советлари мактаб ўқитувчилари учун маданий-маиший шароит яратиб бериш тўғрисида қандай ғамхўрлик қилаётганлиги тўғрисидаги масалани ўрганди. Комиссиянинг мажлисида шу нарса уқдириб ўтилдики, сўнгги икки йил мобайнида областда ўқитувчилар учун колхозлар ҳисобидан ва ўзаро иқтисодий солиқ маблағлари ҳисобидан 150 га яқин уй қуриб берилди, 127 ўқитувчи уй қуриш учун давлатдан ссуда олди.

Шу билан бирга, комиссия область маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари ўқитувчиларнинг маданий-маиший эҳтиёжларига эътиборни кучайтиришлари, коммунал хизматлар учун ажратилган маблағлардан тўлиқ фойдаланишлари, умумий овқатланишни яхшилашлари зарур, деб ҳисоблайди.

Қурилиш ва бинокорлик материаллари саноати комиссияси бинокорлик материаллари саноати министри П. П. Фалалеевнинг республика қурилишларини бинокорлик материаллари билан таъминлаш тўғрисидаги ҳисоботини муҳокама қилди. Комиссия министрликка қарашли корхоналар ўз фаолиятини бир мунча яхшилаганликларини айтиб ўтди. Айни вақтда, депутатлар бинокорлик материаллари, биринчи навбатда, деворбоп материаллар ишлаб чиқариш суръатларини ошириш, уларнинг хилларини кўпайтириш, сифатини яхшилаш зарурлигини таъкидлаб ўтдилар.

Табиатни ва ер ости бойликларини муҳофаза қилиш комиссияси Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ўрмон хўжалиги давлат комитетининг раиси М. И. Исамуҳамедов ва республика қишлоқ хўжалик министрининг ўринбосари В. М. Романовский ахборотларини тинглади. Тоғ ён-бағрларида ўрмонзорлар барпо этиш, кўчатзорларни муҳофаза қилишни кучайтириш, хўжаликларни кўчатлар билан таъминлаш масалалари диққат марказида бўлди.

Соғлиқни сақлаш ва социал таъминот комиссияси Қашқадарё областининг даволаш муассасаларида беморларни овқатлантириш ва дори-дармонлар учун бюджет харажатларидан қандай фойдаланилганлигини текшириш якунларини муҳокама қилди. Комиссия Хоразм область ижроия комитети раисининг ўринбосари К. Т. Курдиннинг колхозчиларни пенсия билан таъминлашнинг аҳволи тўғрисидаги докладини ҳам тинглади.

Савдо ва умумий овқатланиш комиссиясининг мажлиси Сирдарё область Матлубот союзи системасида кооператив маблағларни ўғирлаш ва талон-торож қилишга қарши кураш масаласига бағишланди.

Фан ва маданият комиссияси билан Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссияси тарих ва маданият ёдгорликларини сақлаш тўғрисидаги Қонун лойиҳасини кўриб чиқди. Фан ва маданият комиссияси Наманган областида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XIII пленумининг қишлоқда маданий қурилиш тўғрисидаги қарорлари қандай бажарилаётганлиги ҳақида область ижроия комитети раисининг ўринбосари Т. Р. Рўзибоев докладини тинглади. Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссияси ҳуқуқ-тартибларни бузишларнинг олдини олиш соҳасида олиб борилаётган ишлар тўғрисида айрим корхоналар ва ўқув юртлари раҳбарларининг ҳисоботини ҳам тинглади.

Ташқи ишлар комиссияси республика олий ўқув юртларида чет эллик студентларни ўқитиш ва информацион материаллар нашр этиш масалаларини муҳокама қилди.

Транспорт, йўл хўжалиги ва алоқа доимий комиссиясининг мажлисида автомат-телефон станциялари қуриш ва Тошкентда шаҳар ичкарисида телефон линияларини кўпайтириш тўғрисида ҳукумат қарорлари қандай бажарилаётганлиги масаласи кўриб чиқилди.

(ЎзТАГ).

ҒЎЗА ПАРВАРИШИНИ КУЧАЙТИРАЙЛИК

МУТАХАССИСЛАР МАСЛАҲАТИ

Апрель ва май ойларида ҳавонинг салқин келиши, тез-тез ёғингарчиликнинг бўлиб туриши, баъзи ерларда сел келиши натижасида чигитнинг униб чиқиши кечикди ва бу ноқулай шароит ёш ғўзаларнинг ўсишини секинлаштириб қўйди. Катта-катта майдонларда қатқалоқ босиш юз берди. Ғўзалар илдиз чириш касалига чалинди. Пахта майдонларида шира пайдо бўлди.

Содир бўлган бу аҳвол қатор агротехник тадбирларни амалга оширишни талаб этади. Ҳозирги пайтда шундай тадбирларни амалга ошириш керакки, ноқулай обиҳаво туфайли юз берган аҳволни, яъни ғўзанинг ўсишдан кечикаётганлигининг олдини олиш ва барча майдонларда ғўза ривожини яхшилашга эришиш зарур. Бундай тадбирлардан энг муҳими барча майдонларда ғўза культивациясини кучайтиришдир. Икки-уч кун давомида ҳамма далаларда ғўзани культивация қилиб чиқиш, талаб этилган жойларда эса экинни кўндалангига ишлашни таъминлаш керак. Қаторларда қатқалоқнинг қалинлашиб ёш кўчатларни сиқиб қўйганлигини ҳисобга олганда культивация даврида ратацион ишчи органлари қўйган ҳолда ишлаш, уларнинг чуқурлиги 2—3 сантиметр бўлишини таъминлаш мақсадга мувофиқдир. Шунингдек, ғўза уяси атрофидаги ўтларни юлиб ташлаш зарур. Бу экиннинг ҳаводан фойдаланишини яхшилайди, илдиз чириш касалидан сақлайди, ўтни йўқотади. Ғўза чопиғи ва ўтни йўқотиш вақтида чигити униб чиқмаган жойларга уруғ экиб кетиш лозим.

Ғўза бирмунча яхши ривожланаётган майдонларда яганага киришиш мумкин. Бунда ҳар бир гектар ерда 90—100 минг тупдан кўчат бўлишини назарда тутиш талаб этилади. Аниқ уруғ ташлаб экилган уяларда иккитадан кўчат қолдириш, квадрат-уялаб экилган майдонларда эса 3 — 4 тадан ғўза қолдириш зарур.

Содир бўлган ноқулай об-ҳаво шароити туфайли юз берган аҳволни бартараф этиш учун ёш ғўзаларни озиқлантиришга алоҳида эътибор бериш керак. Бунда солинадиган ўғит миқдорини табақалаб тақсимлаш, уни экинга бериш вақтини ва шартларини аниқлаш зарур. Қайси участкага қанча ўғит бериш кераклигини аниқлаётганда ўша майдонга шудгордан олдин ўғит берилганми, йўқми, экиш даврида бирйўла ўғит солиб кетилганми, ғўзанинг аҳволи қандай, мана шуларни албатта ҳисобга олиш керак.

Агар экишдан олдин ерга азот ва фосфорли ўғитлар солинмаган бўлса, ана шундай майдонлардаги ғўзаларга 30—50 килограммдан азотли (90—150 килограмм аммиак силитраси ҳисобидан) ва шунча миқдорда фосфорли (180—300 килограмм суферфосфат) солиш маъқул. Башарти экишдан олдин ёки экиш вақтида фосфорли ўғит солинган бўлса, бундай ерларга фақат азотли ўғит солиш билан чегараланиш лозим. Бунда ҳам ўғит миқдорини юқоридагидек белгилаш зарур. Ёки ҳозирга қадар фақат азотли ўғит билан озиқлантирилган ғўзалар эса фақат фосфорли ўғит билан озиқлантирилади.

Минерал ўғитнинг ғўза илдизларига тез сингишини таъминлаш учун эгат олинаётган пайтда бирйўла қаторларга 15—18 сантиметр кенгликда ва 4—5 сантиметр чуқурликда солинса жуда яхши бўлади.

Қўшимча озиқлантириш билан қаторларга кетма-кет сув таралгандагина минерал ўғитнинг фойдаси яхшироқ бўлади. Ана шундай қилинганда ўсимлик етарли миқдорда озуқа олади ва сувга қонади. Шунинг учун ҳамма вақт ўғитлаш билан суғоришни бир-бирига боғлаб ўтказиш, яъни озиқлантириш ва суғориш режимига амал қилиш ҳар жиҳатдан муҳимдир.

Чигит энди униб чиққан ва ғўза ҳали чинбарг чиқармаган далаларда уларни культивация қилиш билан бир йўла 30 килограммдан азот ва шунча миқдор фосфор билан (90—100 килограмм аммиак силитраси ва 180—200 килограмм суферфосфат) ўғитлаб кетиш ёш ғўзанинг ривожланишини тезлаштиради. Ўғитни экинга яқин қилиб солиш зарур. Бироқ ёш илдизларнинг зарарланмаслигига эътибор бериш керак.

Бузиб экилаётган далаларда қайта чигит экиш даврида бирйўла ўғит солиб кетиш бу йилги шароитда айниқса муҳимдир. Унга гектарига 10—20 килограмм азотли ва 10—20 килограмм фосфорли (30—60 килограмм аммиак силитраси ва 60—100 килограмм суферфосфат) ўғитни махсус мосламалар орқали чигит тушган жойдан 5—7 сантиметр пастроққа, экиш қаторидан 5 — 7 сантиметр узоқроққа солиниши керак.

Амофос, диамафос, сульфат аммония ва мочевина типидаги ўғити бўлган хўжаликларда даставвал ана шу ўғитлар билан озиқлантирсалар жуда ҳам яхши бўлади. Чунки булар составидаги азот (амначник ва амидний) совуқ ҳарорат туфайли содир бўлган ердаги совуқликни бирмунча йўқотади ва ёш кўчатларнинг фосфор билан озиқланишини яхшилайди.

Об-ҳаво ноқулай келди, деб ғўзаларга солинадиган ўғит миқдорини ҳаддан ташқари кўпайтириб юбориш яхши эмас. Чунки ҳали чинбарг чиқармаган ва суст ривожланаётган ёш ғўза кўп миқдордаги ўғитни тўла сингдиролмайди. Шу билан бирга солинадиган азотли ўғит миқдорини кўпайтириш тупроқни маълум даражада совутиб қўйиши мумкин.

Катта майдонларда ғўзаларнинг илдиз чириш касалига чалинганлиги ва бу ерларга қайта чигит экилаётганлиги натижасида ғўзага сув бериш бу йилги шароитда айниқса муҳимдир.

Баъзи хўжаликларнинг раҳбарлари ва айрим мутахассисларда ёғингарчилик кўп бўлганлиги ва ерда намнинг ҳаддан ташқари кўп тўпланганлиги сабабли ғўзани эрта муддатларда суғориш мақсадга мувофиқ эмас, деган фикр бор. Шуни унутмаслик керакки, ғўзаларнинг ерга чуқур кетадиган асосий илдизи зарарланган. Ер бетига яқин турган илдизлари эса юқори қатламдан таъминланади. Худди ана шу қатламларда намлик етишмайди. Шу сабабли ғўзанинг ҳар бир гектар ерда белгиланган миқдорда қалинликда бўлишига эришиш учун зудлик билан суғориш ишларини кучайтириб юбориш керак. Суғоришни аввало соз тупроқли ва ер ости суви чуқур турган майдонларда ўтказиш зарур. Суғоришни эгат ташлаб ўтказиш мақсадга мувофиқдир.

Суғорилаётган участкаларнинг шароити ва ғўзаларнинг илдизи ривожланишига қараб қайси майдонда сув қанча муддат тушишини аниқ билиш лозим. Суғоришни тупроқ қорамтил бўлгунча давом эттириш керак.

Ҳозирги пайтда ҳавонинг салқин келиши ғўзаларда шира, трипс ва бошқа қишлоқ хўжалик зараркунандаларининг кўпайишига олиб келмоқда. Барча хўжаликларда ҳашарот ва қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашни кучайтириш энг муҳим вазифалардан биридир. Хўжаликларнинг раҳбарлари ҳашаротга қарши ишлатиладиган заҳарли моддалар олиб келинишига ва бу соҳада ишлаётган кишиларга зарур шароитларни яратиб беришга, техникани ва ишчи кучларини сафарбар этишга алоҳида эътибор беришлари зарур.

С. ЙЎЛДОШЕВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси экспериментал пахта биологияси институтининг директори.

Б. СТРАУМАЛ,
пахта селекцияси ва уруғчилиги институти директорининг ўринбосари.

В. КОНДРАТЮК,
Г. ЯРОВЕНКО,
СоюзНИХИ лабораториясининг мудирлари.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ УЧИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ИККИ КУН ДАМ ОЛИНАДИГАН БЕШ КУНЛИК ИШ ҲАФТАСИГА ЎТИШ МУНОСАБАТИ БИЛАН ЎЗБЕКИСТОН ССР МЕҲНАТКАШЛАРИГА МАДАНИЙ-МАИШИЙ ВА САВДО ХИЗМАТИ КЎРСАТИШНИ ЯХШИЛАШ ЧОРАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Боши биринчи бетда).

3. Ўзбекистон ССР Савдо министрлиги, Ўзбекбирлашув, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ҳамда меҳнаткашлар депутатлари область, шаҳар, район, қишлоқ ва посёлка Советларининг ижроия комитетлари зиммасига магазинлар, ошхоналар, чойхоналар, кафелар ва ресторанларни анча кўпайтиришни назарда тутиб, савдо ва умумий овқатланишни янада ривожлантириш ва яхшилашга доир қўшимча тадбирларни амалга ошириш вазифаси юклатилсин. 1968—1970 йилларда магазинларнинг шохобчаларини 10 минг иш ўрнига эга қилиб кўпайтириш ҳамда умумий овқатланиш корхоналарини 94 минг ўринли қилиб кўпайтириш таъминлансин, барча саноат корхоналарида, қурилишларда, совхозлар ва колхозларда, олий ва ўрта ўқув юртлари ва мактабларда яхши ускуналанган ошхоналар ва буфетлар бўлишига алоҳида эътибор берилсин. Умумий овқатланиш корхоналарида овқатларнинг сифатини яхшилаш, таомларнинг хилларини кўпайтириш ва арзонлаштириш чоралари кўрилсин.

Савдо хизмати кўрсатиш маданиятини кескин ошириш, савдо шохобчаларини тўғри жойлаштириш, савдо ва умумий овқатланишнинг прогрессив формаларини актив равишда жорий қилиш, ўз-ўзига хизмат кўрсатадиган магазинларни, таомлар ва ярим тайёр овқатлар сотадиган магазинларни кўпайтириш, аҳолининг буюртмаларига биноан молларни сотиш ва уйларига элтиб беришни кенг жорий қилиш, нон, сут ва сут маҳсулотлари, сабзавот, ҳўл мевалар билан савдо қилиш жуда муҳим вазифадир.

Министрликлар, корхоналар, совхозлар ва ташкилотлар ўз маблағлари ҳисобидан ўзларининг коллективларига хизмат кўрсатадиган ошхоналар, буфетлар, чойхоналар қуришлари ҳамда уларни ускуналар ва жиҳозлар билан таъмин қилишлари зарур деб ҳисоблансин.

Савдо, умумий овқатланиш ва маиший хизмат кўрсатиш корхоналарини қураётган илғор колхозларнинг ташаббуси маъқуллансин. Колхозчиларга хизмат кўрсатиш учун ўз кучи ва маблағлари билан магазинлар, ошхоналар, буфетлар, чойхоналар ва маиший хизмат кўрсатувчи устахоналар қуриш соҳасидаги ижобий тажрибадан фойдаланиш барча колхозларга тавсия этилсин.

4. Халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқараётган министрликлар ва идоралар ишлаб чиқариш қувватларидан тўла фойдаланиш, молларнинг янги хилларини ишлаб чиқаришни ўзлаштириш ишларини кучайтирсинлар, молларнинг хилларини ўз вақтида янгилаб турсинлар ва савдо ташкилотларига молларни узлуксиз етказиб бериб туришни таъминласинлар.

5. Ўзбекистон ССР Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, Ўзбекистон ССР меҳнаткашлар депутатлари Советларининг ижроия комитетлари аҳолига маиший хизмат кўрсатиш борасидаги 1968 йил планини бажаришдаги қолоқликни тугатиш чораларини кўрсинлар, яқин йиллар ичида ҳамма жойда аҳолига маиший хизмат кўрсатишнинг асосий турларини жорий қилмоқ учун маиший хизмат кўрсатишни республика халқ хўжалигининг механизациялашган йирик тармоғига айлантиришда зарур тадбирларни амалга оширсинлар. Район марказларида, колхозлар ва совхозларда маиший хизмат кўрсатишни жадал суръатлар билан ривожлантириш таъминлансин. Маиший хизмат кўрсатиш ишларининг ҳажми 1970 йилда бутун республикада 204 миллион сўмга етказилсин.

Коммунал хўжалик министрлигига, Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлигига ва меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига кирхона ва ҳаммомларнинг аҳолига хизмат кўрсатишини яхшилаш масалаларини кўриб чиқиб, ҳал қилиш вазифаси топширилсин.

6. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети шаҳар пассажир транспортининг аҳолига хизмат кўрсатишини яхшилаш масалаларини кўриб чиққанлиги, шаҳар транспортини янада ривожлантириш ва унинг ишларини яхшилаш, автомобиль хўжаликлари, трамвай ва троллейбус парклари коллективларининг пассажирларни ташиш соҳасида аҳолига пухта ва узлуксиз хизмат кўрсатиш учун бўлган масъулиятини ошириш тадбирларини белгилаб қўйганлиги ахборотга олинсин.

7. Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги зиммасига хатлар, телеграммалар, газеталар ва журналларни аҳолига ўз вақтида етказиб бериш борасида алоқа органларининг ишларини тартибга солиш, телефон алоқасининг пухта ишлашини таъминлаш ва телефон шохобчаларининг шикастланган жойларини ремонт қилиш тўғрисидаги талабларни оператив равишда бажаришни таъминлаш, Тошкент шаҳридаги автомат телефон станцияларининг қувватларидан тўла фойдаланишни таъминлайдиган ҳамма чораларни тезлик билан кўриш вазифаси юклатилсин.

8. Министрликлар, идоралар, корхоналарнинг, қурилишлар, муассасалар ва ташкилотларнинг раҳбарлари зиммасига меҳнаткашларнинг бўш вақтдан унумли фойдаланиб, дам олишларини ташкил этиш масалалари билан ҳар доим шуғулланиб туриш вазифаси юклатилсин.

Меҳнаткашлар депутатларининг маҳаллий Советлари ва уларнинг ижроия комитетлари шаҳарларда ва районларда меҳнаткашларнинг маданий дам олиб ҳордиқ чиқаришларини ташкил этиш йўлида жамоат ташкилотларининг фаол иштироки билан зарур чораларни амалга оширишлари, туристларнинг лагерларини, балиқ овлаш ва овчилик базаларини, пляжлар, қайиқ станцияларини, уй бошқармалари ҳузурида ва маҳаллаларда спорт майдончаларини қуриш ва жиҳозлаш ишларига, паркларни, скверларни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш ишларига корхоналар ва ташкилотларнинг куч ва маблағларини жалб қилишлари лозим.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига, меҳнаткашлар депутатларининг область Советлари ва Тошкент шаҳар Советининг ижроия комитетларига касаба союз ва комсомол ташкилотлари билан ҳамкорликда, маҳаллий имкониятлардан фойдаланиб ҳамда корхоналар, ташкилотлар, колхозлар, совхозлар, матлубот кооперацияси, спорт ташкилотлари ва бошқа жамоатчилик ташкилотларининг куч ва маблағларини жалб қилиб,

— аҳолининг турли ёшлардаги группалари талабларини ҳисобга олган ҳолда физкультура ва спортни кенгроқ ривожлантириш, шунингдек туризм ва экскурсияларни оммавий равишда яна ҳам кенг ривожлантириш учун яқин йиллар ичида зарур моддий техника базасини вужудга келтириш;

— катта шаҳарлар яқинида аҳоли оммавий равишда дам оладиган шаҳардан ташқари зоналар ташкил қилиш ва меҳнаткашларга хизмат кўрсатиш учун мана шу дам олиш зоналаридан бутун йил бўйи фойдаланишни таъминлаш вазифаси топширилсин.

9. Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги ва маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари маданий оқартув муассасаларининг фаолиятини янада яхшилаш чораларини кўрсинлар, токи бу муассасалар оммавий-тарбия ишлари олиб бориладиган ва меҳнаткашлар дам олиб ҳордиқ чиқарадиган марказлар бўлиб қолсин, театрлар ва концерт коллективларининг аҳолига хизмат кўрсатишини кенгайтиришга эришсинлар, бадиий ҳаваскорликни янада кенг ривожлантирсинлар, ҳовлиларда ва маҳаллаларда лекциялар, суҳбатлар ва бадиий ҳаваскорлик концертлари ташкил этиб, аҳоли яшаб турган жойда олиб борилаётган маданий-оммавий ишларни кучайтирсинлар.

10. Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Кинематография давлат комитети, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари аҳолига кино хизмати кўрсатишни яхшиласинлар, республикадаги аҳоли яшаб турган жойларнинг ҳаммасида кинофильмларни мунтазам равишда намойиш қилиб турсинлар, илмий оммабоп ва хроник-ҳужжатли фильмларни кинотеатрларда, маданият уйларида ва клубларда кўрсатишни кўпайтирсинлар. Шаҳарларда, посёлкаларда ва қишлоқ жойларида кинотеатрлар қуриш учун банк ссудаларидан кенг фойдалансинлар.

11. Ўзбекистон ССР Жамоат тартибини сақлаш министрлиги, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари зиммасига безорилик, ичкиликбозлик ва жамият манфаатларига зид бўлган бошқа шу каби ҳолларга қарши курашни кучайтириш, ҳамма шаҳарларда, район марказларида, посёлкаларда, қишлоқларда намунали жамоат тартибини таъмин этиш, меҳнаткашлар оммавий дам оладиган жойларда жамоат тартибини сақлашга эътиборни кучайтириш вазифаси юклатилсин.

12. Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига, меҳнаткашлар депутатлари область ва Тошкент шаҳар Советларининг ижроия комитетларига болалар боғчалари ва яслиларининг, медицина муассасаларининг, савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат кўрсатиш корхоналарининг, маданият уйлари, клублар, кутубхоналар, театрлар ва кинотеатрларнинг аҳоли учун энг қулай ва маъқул кун ва соатларда ишлашини ва ишлаш муддатини тегишли министрликлар ва идоралар билан биргаликда кўриб чиқиб, белгилаб қўйиш вазифаси топширилсин.

Ўзбекистон ССР Коммунал хўжалик министрлиги уй бошқармаларидаги ва турар жойлардан фойдаланиш конторарларидаги ремонтчи-техник ходимларнинг ишини маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари билан ҳамкорликда тартибга солиб қўйсин, токи электр, водопровод, канализация, газ билан таъмин қилишдаги ва гражданларнинг квартираларини иситишдаги шикастликлар тўғрисидаги арзларни бутун ҳафта давомида ва айниқса умумий дам олиш кунларида узлуксиз қабул қилиб олиб, шу шикастликларни тузатиш таъмин қилинсин.

13. Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлиги, Қишлоқ қурилиши министрлиги, Главташкентстрой, Средазирсовхозстрой, Узколхозстрой ҳамда бошқа пудратчи қурилиш ташкилотлари, лойиҳалаш институтлари, Савдо министрлиги, Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги, Соғлиқни сақлаш, Маориф, Маданият, Қишлоқ хўжалик, Коммунал хўжалик министрликлари, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Кинематография давлат комитети, Ўзбекбирлашув, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва меҳнаткашлар депутатлари Советларининг ижроия комитетлари социал-маданий, савдо ва коммунал-маиший хизмат кўрсатиш объектларини ўз вақтида фойдаланишга топшириш зарурлигига алоҳида эътибор берсинлар, шу объектларни қуриш қандай бораётганлигини кўриб чиқиб, беш йилликнинг 1968 йилги ва ундан кейинги йиллари учун мўлжалланган планларни ҳеч сўзсиз бажариш чораларини кўрсинлар.

14. Ўзбекистон ССР министрликлари, идоралари ва меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советлари зиммасига аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасида ишловчи ходимларни тайёрлаш ва тарбиялаш ишларини яхшилаш, шу мақсадларда махсус ва умумий таълим ўқув юртларида қатнаб ва сиртдан ўқишнинг амалдаги формаларидан яна ҳам тўғрироқ фойдаланишга, савдо-ошпазлик, кооператив билим юртларининг, ўқув комбинатлари, курсларнинг, семинарларнинг шохобчаларини кенгайтиришга, якка тартибдаги ва бригадаларга шогирд қилиб олиб ўқитиш ва ўргатишнинг сифатини оширишга эришиш, бу ишга юқори малакали мастерлар ва мутахассислар жалб қилиш вазифаси юклатилсин. Маиший хизмат кўрсатиш соҳасида ишлаб турган ходимлар топширилган иш учун юксак масъулиятни ҳис қиладиган, ўз касби учун фахрланадиган, совет кишисига яхшироқ хизмат қилишга интиладиган қилиб тарбиялансин, меҳнаткашларга хизмат кўрсатиш соҳасидаги янги ва илғор ташаббусларнинг ҳаммаси қўллаб-қувватлансин ва кенг ёйилсин, бунинг учун матбуот, радиодан, суҳбатлар ўтказиш ва бошқа воситалардан фойдаланилсин.

Ўзбекистон ССР Госплани зиммасига хизмат кўрсатишнинг ҳамма тармоқлари учун оммавий касбларга эга бўлган кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашни тубдан яхшилашга доир таклифларни тегишли министрликлар ва идоралар билан биргаликда ишлаб чиқиш вазифаси топширилсин.

15. Ўзбекистон ССР меҳнаткашлар депутатларининг Советлари, халқ контроли органлари жамоат ташкилотларини ва активларни кенг жалб қилиб, савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат кўрсатиш, коммунал хўжалик корхоналарининг ҳамда меҳнаткашларнинг маданий-маиший талабларига хизмат кўрсатаётган бошқа ташкилотлар ва муассасаларнинг ишини доимий контроль қилиб туришни кучайтирсинлар. Аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасидаги ишларнинг аҳволи меҳнаткашлар депутатлари область, район, шаҳар, посёлка ва қишлоқ Советларининг сессияларида мунтазам равишда муҳокама қилиб турилсин.

16. Министрликлар, идоралар ва меҳнаткашлар депутатларининг маҳаллий Советлари ушбу қарорни бажариш чораларини кўриб чиқиб, зарур тадбирларни белгилаб қўйсинлар.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг коммунал хўжалик ва аҳолига маиший хизмат кўрсатиш, савдо ва умумий овқатланиш, транспорт, йўл хўжалиги ва алоқа бўйича доимий комиссиялари Олий Совет қарорининг бажарилиши қандай бораётганлигини контроль қилиб турсинлар, министрликлар, идоралар ва маҳаллий Советларнинг ижроия комитетларининг шу масалага доир ахборотларини ўз мажлисларида мунтазам равишда тинглаб, муҳокама қилиб турсинлар.

Ўзбекистон ССР Олий Совети шунга ишонч билдирадики, икки кун дам олинадиган беш кунлик иш ҳафтасига ўтиш муносабати билан республика аҳолисига маданий-маиший хизмат кўрсатилишини ҳар томонлама яхшилаш халқ хўжалигини ва маданиятни янада кучли равишда юксалтириш, коммунистик қурилиш вазифаларини тўла равишда бажариш учун курашда Ўзбекистон меҳнаткашларининг сиёсий ва ишлаб чиқаришдаги фаоллигини янада оширишга хизмат қилади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Е. НАСРИДДИНОВА.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Р. САХИБОЕВ.

1968 йил 15 май.
Тошкент шаҳри.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР 1967 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Ўзбекистон ССРнинг 1967 йилги Давлат бюджети даромадлар бўйича 2.579.856 минг сўм миқдорида ёки 103,2 процент қилиб ва харажатлар бўйича 2.484.088 минг сўм миқдорида ёки аниқланган планга нисбатан 99,3 процент қилиб бажарилганлигини қайд этади. Бюджетга пландан ташқари 79 миллион сўмдан кўпроқ маблаг тушган.

Бюджетнинг даромадлар қисми барча областлар, Тошкент шаҳри ва Қорақалпоғистон АССР ҳамда барча шаҳарлар ва районлар бўйича бажарилган. Бюджетларнинг даромадлар қисмини 969 қишлоқ ва посёлка Совети тўла ва ошириб бажарган, бу эса шу Советларнинг жами сонига нисбатан 97 процентни ташкил қилади. Тошкент, Фарғона, Андижон, Бухоро ва Сурхондарё областларида бюджетларнинг даромадлар қисми ҳамма қишлоқ ва посёлка Совети томонидан бажарилган.

Бу ҳол халқ хўжалик планида кўзда тутилган барча тадбирларни маблағ билан узлуксиз таъминлаш, шунингдек Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Советининг қарорларига биноан бир қатор қўшимча тадбирларни амалга ошириш имконини берди.

Шу билан бирга, 1967 йилги Давлат бюджетининг ижро этилиши соҳасида жиддий камчиликлар ҳам бор.

Айрим корхоналар ва ташкилотлар ўз ишлаб чиқариш планлари, маҳсулотлар етказиб бериш ва сотиш планларини бажармаганликлари, шунингдек фондлари бўлган корхона ва ташкилотларнинг тегишли товарларни ўз вақтида ҳамда тўла-тўкис танлаб олмаганликлари натижасида бюджетга кўпгина миқдорда оборот солиғи маблағлари етказиб берилмади. Оборот солиғи плани умуман ортиғи билан бажарилган бўлсада, лекин, 5 та саноат тармоғи бўйича 6,3 миллион сўм кам даромад тушди. Шу жумладан ёғ-мой саноати бўйича 3.027 минг сўм ва озиқ-овқат саноатининг бошқа тармоқлари бўйича 2.219 минг сўм миқдорида кам маблаг топширилди.

Оборот солиғи тушумлари планининг бажарилишига чакана товар обороти планининг бажарилиши катта таъсир кўрсатмоқда. Бу план 1967 йилда республика бўйича 102 процент қилиб, қўшимча топшириқларни ҳам ҳисобга олганда — 99 процент бажарилди.

Товарларни аҳоли эҳтиёжларини ҳисобга олмаган ҳолда келтириш ва саноатдан паст сифатли товарлар кабул қилиб олиш натижасида нормадан ташқари кўпгина товар қолдиқлари тўпланиб қолмоқда. Масалан, 1968 йил 1 январга қадар бундай товар қолдиқлари Савдо министрлиги бўйича 31,2 миллион сўмни ва Ўзбекбирлашув бўйича 54,5 миллион сўмни ташкил қилган.

1967 йилда давлат корхоналари ва ташкилотлари фойдалардан бюджетга 510 миллион сўмлик тўлов тўладилар. Бу тўловлар бўйича план ортиги билан бажарилди.

Бироқ айрим министрлик ва идоралар бюджетга тўловлар юзасидан ўз мажбуриятларини бажаролмадилар. Бюджетга тўловлар планини Монтаж ва махсус қурилиш ишлар министрлиги 2.134 минг сўм, Главнефтеснабсбит — 983 минг сўм, Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги — 702 минг сўм, Главзаготскотооткорм — 370 минг сўм миқдорида бажаролмадилар.

Ўзбекистон ССР Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги 1967 йилда қурилиш-монтаж ишлари таннархини камайтириш топшириқларини ва жамғармалар планини умуман бажарган бўлса ҳам айни вақтда 17 қурилиш ташкилоти бўйича қурилиш-монтаж ишлари таннархини камайтириш топшириқлари ва жамғармалар планининг бажарилишини таъминламади, саноат маҳсулотлари таннархининг қимматлашиб кетишига ва саноат корхоналари бўйича фойдаларнинг тўла миқдорда олинмаслигига йўл қўйди.

Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги автомобиллардан қониқарсиз фойдаланилганлиги ва пландан ташқари бекор туришлар кўп бўлганлиги ҳамда кўпгина автомобиль хўжаликлари юк ташиш планлари ва жамғарма планларини бажармаганликлари натижасида бюджетга тўловлар планини адо этолмай қолди. Кейинги йилларда юк автомобилларидан фойдаланиш коэффициенти пасайиб кетди. 1967 йили автобус хўжаликлари ҳам қониқарсиз ишладилар. Бу министрлик бўйича автомобилда юк ташиш таннархи 1.216 минг сўм миқдорида ортиб кетди.

Автомобилларнинг пландан ташқари кўплаб бекор туриб қолиши, юк ташиш планлари бажарилмаслиги ва таннархнинг қимматлашиб кетиши натижасида 72 автохўжалик фойда олиш планини 5.516 минг сўм миқдорида бажаролмай қолган.

Республикада 1967 йилнинг охирига келиб саноатнинг турли тармоқларига қарашли 137 корхона планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасида ишлашга ўтдилар, шу жумладан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети қарамоғида бўлган 118 корхона янги иш шароитига кўчди. Ана шу 118 корхона коллективлари 1967 йилда товар маҳсулотлари сотиш планини 102,7 процент қилиб бажардилар. Бу корхоналар пландагидан ортиқча 6.897 минг сўм фойда кўрдилар ва бюджетга пландан ташқари 3.546 минг сўм миқдорида фойданинг ортиқча қисмини ўтказдилар.

Янгича усулда ишлаш ички резервларни ишга сафарбар қилишга ва рентабелликни пландагига нисбатан 2 процент оширишга имкон берди. Янгича иш шароитига ўтказилган корхоналар бўйича бир сўмлик сотилган маҳсулотлардан олинган фойда бир йилда 3,7 процент ортди, шу жумладан янги шароитда ишланган даврда пландагига нисбатан бу ўсиш 5,2 процентни ташкил қилди. Бу корхоналар 1967 йили ўзлари олган фойда ҳисобига 9 миллион сўмдан кўпроқ миқдорда рағбатлантириш фондлари ҳосил қилдилар.

Бироқ баъзи корхоналар ўзлари учун белгилаб қўйилган маҳсулот сотиш планларини бажаролмадилар.

Ўтган йили кўпгина корхоналар ва хўжалик ташкилотлари фойда олиш планларини бажаролмаганликлари, пландан ташқари зарарларга, катта-катта унумсиз харажатлар ва хўжасизликка йўл қўйганликлари оқибатида ўз оборот маблағларининг 80 миллион сўм миқдорида етишмай қолишига сабабчи бўлдилар.

Ўзбекистон ССР Олий Совети қайд қиладики, 1967 йилда Давлат бюджети харажатлар қисмини бажариш вақтида социал-маданий муассасалар таъминоти учун ажратилган кўпгина суммалар тўла-тўкис фойдаланилмаган, жумладан маориф бўйича 14,5 миллион сўм ва соғлиқни сақлаш бўйича 5,7 миллион сўм маблаг фойдаланилмай қолган.

Бюджет бўйича болалар боғчалари ва яслилари шохобчаларини кенгайтириш, мактаблар ҳузуридаги интернатлар шохобчасини таъминлаш ва кенгайтириш, куни узайтирилган мактаблар ва группалар таъминоти учун ажратилган анчагина маблағлар ўзлаштирилмаган. Болаларни мактабгача ёшдаги тарбия муассасаларига тортиш плани ҳам бажарилмай, натижада 32 мингдан кўпроқ бола шундай муассасаларга жойлаштирилмай қолган.

Айрим министрлик ва идоралар қурилишларда ҳисоб-китоб ишларининг тартибга солинишига етарли эътибор бермаганлар. 1968 йилнинг 1 январига келиб бажарилган жами ишлар учун заказчиларнинг қурилиш ташкилотларига ўз вақтида тўламаган қарзларининг миқдори 24 миллион сўмни ташкил қилади.

Маблағларни ўз вақтида тўламаслик хусусан амортизация ажратмалари, фойда олиш ва капитал қурилишни пул билан таъминлаш мақсадига қаратилган ўз маблағларидан фойдаланиш планининг бажарилмай қолиши натижасида рўй берган. 1967 йилда бу маблағлар 11,6 миллион сўм миқдорида кам тўланган, шу жумладан Қишлоқ хўжалиги министрлиги бўйича 4,7 миллион сўм, Узглавводстрой бўйича эса 2,9 миллион сўм кам маблағ берилган.

Давлат бюджетининг даромадлар қисми 1968 йилнинг биринчи кварталида 105,7 процент қилиб бажарилди.

Оборот солиғи плани ва давлат корхоналари ҳамда ташкилотларининг тўловлар плани умуман ортиғи билан бажарилгани ҳолда биринчи кварталда 7 тармоқ бўйича оборот солиғи плани 4,1 миллион сўм миқдорида кам бўлди. Республика Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги, Қурилиш министрлиги ҳамда Бинокорлик материаллари саноати министрлиги ҳам бюджет олдидаги ўз мажбуриятларини бажаролмадилар.

Бюджетнинг харажатлар қисми биринчи кварталда 82,8 процент қилиб бажарилди. Бюджет маблағларидан 112 миллион сўм, шу жумладан капитал қурилишлар бўйича 62 миллион сўм фойдаланилмай қолди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети қарор қилади:

1. Ўзбекистон ССРнинг 1967 йилги Давлат бюджети даромадлар бўйича 2.579.856 минг сўм миқдорида ва харажатлар бўйича 2.484.088 минг сўм миқдорида, даромадлар харажатлардан 95.768 минг сўм миқдорида ортиқ қилиб бажарилганлиги тўғрисидаги ҳисобот тасдиқлансин.

2. Ўзбекистон ССР министрликлари ва идоралари зиммасига қуйидаги вазифалар топширилсин:

— барча корхоналар ишлаб чиқариш ва маҳсулот сотиш, меҳнат унумдорлигини ошириш планларини ҳамда иш ҳақи фонди, таннарх, фойда олиш ва бюджетга тўловлар планининг бажаришларига, шунингдек ишлаб чиқариш фондларидан самарали фойдаланишга, фан ва техника соҳасидаги энг янги ютуқларни ишлаб чиқаришга жорий қилишга, асосий фондларни ўз вақтида ишга туширишга алоҳида эътибор берилсин;

— корхоналар ва хўжалик ташкилотлари ўз оборот маблағларининг яхши сақланиши ва улардан тўғри фойдаланишлари устидан доимо кузатиб турилсин, ўз оборот маблағлари етишмай қолган тақдирда хўжаликнинг ички ресурслари ҳисобига бу маблағлар ўрнини қоплаш юзасидан ўз вақтида тегишли чора-тадбирлар кўрилсин;

— корхоналар ва хўжалик органларининг фойдалари, амортизация ажратмалари, ҳамда капитал қурилишларни маблағ билан таъминлаш учун ажратиладиган бошқа ўз оборот маблағлари банк муассасаларига ўз вақтида тўла-тўкис ўтказилишини таъминлаш юзасидан тегишли ишлар олиб борилсин;

— қурилишларда тўлаш муддати ўтказиб юборилган кредиторлик қарзлари ҳосил бўлиши сабаблари синчиклаб ўрганиб чиқилсин, бу қарзларни қоплаш учун хўжалик ичидаги резервлар ахтариб топилсин, бундан кейин қурилишларда тўланмаган суммалар бўлишига йўл қўйилмасин;

— 1968 йилда ўрнатилмаган асбоб-ускуналар ва бошқа оборот активларининг нормадан ташқари қолдиқларини камайтириш юзасидан белгиланган топшириқларнинг бажарилишига эришилсин.

3. Республика Маориф министрлиги ва Соғлиқни сақлаш министрлиги зиммасига ўз қарамоғидаги муассасаларнинг ўзларига ажратилган маблағлардан янада самаралироқ фойдаланишлари соҳасида олиб бораётган ишлари юзасидан контролликни яхшилаш ҳамда мактаблар, касалхоналар, болалар муассасалари ва бошқа муассасалар шохобчаларини кенгайтириш ва ривожлантириш планининг бажарилиши устидан назорат қилиб туриш вазифаси юклатилсин.

4. Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетлари ва Тошкент шаҳар ижроия комитетига қуйидаги вазифалар топширилсин:

— ҳар бир даромад манбаи бўйича ҳамда меҳнаткашлар депутатлари барча шаҳар, район, қишлоқ ва посёлка Советларининг ижроия комитетлари томонидан бюджетнинг даромадлар қисми бажарилиши устидан контроль олиб бориш таъминлансин;

— давлат маблағларини тўғри ва тежаб-тергаб сарфлашга алоҳида эътибор берилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Е. НАСРИДДИНОВА.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Р. САХИБОЕВ.

1968 йил, 15 май.
Тошкент шаҳри.

ШАҲАРЛИКЛАР ДАСТУРХОНИГА

ДАЛА ва боғларимизда ўзгача файз. Эрта кўкламдан пешона тери тўкиб меҳнат қилган мириштор деҳқонларнинг даласида тўкин ҳосил етила бошлади. Областимизнинг сабзавотчилик хўжаликлари шу кунларда шаҳарликлар дастурхонига сабзи, пиёз, қулупнай ва эртаги карам ҳосили етказиб бермоқдалар.

Калинин районидаги «Қорасув» совхози 2-бўлимининг Абдураҳим Шерматов бошчилик қилаётган I-участкасида эртаги карамдан мўл ҳосил етиштирилди. Ҳозир пешма-пеш етилаётган карам ҳосили узилиб, шаҳар меҳнаткашларига жўнатилмоқда. Суратда: янги узилган карамларни шаҳар дўконларига жўнатиш пайти.

Б. Сафаров фотоси.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ УЧИНЧИ СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР 1967 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР молия министри депутат В. М. МУРОДХЎЖАЕВ доклади

Депутат ўртоқлар! Ўтган 1967 йил Ватанимиз тарихига Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллиги бўлиб, жаҳонда биринчи социалистик давлат барпо этилганининг шонли юбилейи бўлиб, коммунизм тантанаси учун курашда халқимиз катта бунёдкорликлар қилган йил бўлиб киради.

1968 йил 1 январдан бошлаб, халқ фаровонлигини янада оширишга доир кенг тадбирлар амалга оширилмоқда. КПСС Марказий Комитетининг 1967 йил сентябрь Пленуми белгилаб берган бу тадбирлар Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXIII съездининг қарорларида кўрсатиб ўтилган сиёсий йўл тантана қилганлигини кўрсатиб турибди.

Юбилей йили Ўзбекистон ССР халқ хўжалиги ва маданиятининг ҳамма тармоқларида, янги катта муваффақиятлар йили бўлди. Саноат корхоналарининг коллективлари ўзларининг социалистик мажбуриятларини бажардилар. Қишлоқ меҳнатчилари ҳам ажойиб муваффақиятларга эришиб, Ватанга 4 миллион тоннадан кўпроқ «оқ олтин» етказиб бердилар. Халқ хўжалигининг бошқа тармоқлари — фан, маданият, соғлиқни сақлаш ҳам янада ривожланди, меҳнаткашларнинг моддий фаровонлиги ортиб борди.

Халқ хўжалик планининг топшириқлари тўла ва ошириб бажарилганлиги Ўзбекистон ССР давлат бюджетини муваффақиятли бажариш учун шарт-шароит яратиб берди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети тасдиқлаган давлат бюджети 1967 йилда даромадлар бўйича 107 процент, аниқланган план эса 103 процент бажарилди.

Пландан ташқари бюджетга 79 миллион сўмдан кўпроқ даромад тушди.

Шу муҳим нарсани қайд этиш керакки, бюджетларнинг даромад қисмларини ҳамма областлар, Тошкент шаҳри ва Қорақалпоғистон АССР, барча шаҳарлар ва районлар, шунингдек 969 та қишлоқ ва посёлка советлари тўла бажаришди. Бу эса уларнинг умумий сонига нисбатан 97 процентни ташкил қилади. Бюджетларнинг даромад қисмлари тўла бажарилганлиги халқ хўжалик планида кўзда тутилган ҳамма тадбирларни, шунингдек бир қанча қўшимча тадбирларни пул билан узлуксиз таъминлаб туришга имкон берди.

Шу билан бирга бюджетни ижро этиш ишида камчиликлар ҳам содир бўлди. Баъзи корхоналар ва ташкилотлар маҳсулотлар ишлаб чиқариш, етказиб бериш ва реализация қилиш планларини бажармаганликлари, шунингдек товарлар фонди ўз вақтида ва тўлиқ миқдорда олиб ишлатилмаганлиги натижасида оборот солиғидан олинадиган катта-катта пуллар бюджетга етарли миқдорда тушмай қолди. Оборотдан олинадиган солиқ плани ўтган йил умуман ортиғи билан бажарилгани ҳолда шу даромад манбаи бўйича саноатнинг бешта тармоғи бюджетга 6,3 миллион сўм пулини кам берди.

Масалан, Тошкент ёғ-мой комбинати, 1967 йилда 7 минг тонна синтетик ювиш моддаларини кам ишлаб чиқарди. Тошкент тўқимачилик комбинати қониқарли ишламаганлиги натижасида ўтган йил 5 миллион 865 минг квадрат метр ип газламани кам берди.

Чакана товар обороти оборотдан олинадиган солиқларнинг бюджетга тушишига катта таъсир ўтказади. 1967 йилда республикада чакана товар обороти плани 102 процент бажарилди.

Аҳолининг талабини ҳисобга олмай туриб, моллар келтирилганлиги ва саноатда сифати паст маҳсулот қабул қилиб олинганлиги натижасида жуда кўп моллар сотилмай қолмоқда. Булар 1968 йил 1 январдаги маълумотларга кўра савдо министрлиги бўйича 31,2 миллион сўмга ва Ўзбекбирлашув бўйича 54,5 миллион сўмга етди. Сирдарё, Андижон, Сурхондарё ва Қашқадарё область ижроия комитетларининг савдо бошқармалари ҳамда баъзи область матлубот союзлари нормадан ташқари товар запасларининг айниқса кўпроқ тўпланиб қолишига йўл қўйдилар.

1968 йилда оборотдан олинадиган солиқ планининг бажарилишини таъминламоқ учун халқ истеъмол қиладиган ва аҳоли кўпроқ талаб қилаётган молларни қўшимча чиқариш имкониятларини излаб топиш керак. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети маҳаллий саноат министрлигига 1968 йилда аҳолига сотиш учун қўшимча равишда 2,6 миллион сўмлик халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ва етказиб бериш топшириғини белгилаб қўйди. Енгил ва озиқ-овқат саноати министрликларининг корхоналари 1968 йилда қўшимча равишда 13,8 миллион сўмлик халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ва етказиб бериш тўғрисида ўз зиммаларига социалистик мажбурият олдилар.

Халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида ҳам шундай резервлар бор. Вазифа шуки, бу резервларни тезроқ топиб ишга тушириш керак.

1967 йилда давлат корхоналари ва ташкилотлари олган фойдадан бюджет даромадига 510 миллион сўм пул тушди. Бу тўловлар бўйича план ошириб бажарилди.

Шу билан бирга баъзи министрликлар ва идоралар бюджет олдидаги ўз вазифаларини бажармаётирлар. Ўтган йил фойдадан олинадиган тўловлардан бюджетга: монтаж ва қурилиш ишлари министрлиги 2134 минг сўм, «Главнефтеснабсбит»-983 минг сўм, Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги 702 минг сўм, «Главзаготскотот к о р м» — 370 минг сўм пулни кам бердилар.

Эришилган ютуқлар билан бир қаторда республика Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлигининг хўжалик-молия фаолиятида жиддий камчиликлар бор. Ўтган йил кўпгина қурилиш ташкилотлари бўйича таннархни пасайтириш топшириқлари ва жамғармалар плани бажарилмай қолди. Саноат маҳсулотининг таннархи қимматлашиб кетишига ва саноат корхоналари бўйича фойданинг кам олинишига йўл қўйилди. Бу министрлик системасида ҳар хил нобудгарчиликлар, унумсиз харажатлар ва зарарлар кўп.

Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги бюджетга тўловлар топшириш планини бажармади. Автомобиллардан қониқарсиз фойдаланилганлик ва автомобилларнинг бекор туриб қолиши планда белгиланганидан ҳам ошиб кетганлиги, кўпгина автомобиль хўжаликлари юк ташиш планларини ва жамғармалар тўллаш планларини бажармаётганликлари натижасида шундай бўлди. Бу министрлик автомобилларнинг юк ташиш таннархини 1967 йилда 1 миллион 216 минг сўм миқдорида қимматлаштириб юборди. Автомобилларнинг пландан ташқари бекор туриб қолиши, юк ташиш планлари бажарилмаганлиги ва юк ташиш таннархи қимматлашиб кетганлиги натижасида 72 та автомобиль хўжалиги фойда олиш планларини 5 миллион 516 минг сўм миқдорида кам бажарди.

Мазкур министрликларнинг халқ хўжалик плани топшириқларини ҳамда ўзларига қарашли барча корхоналар ва ташкилотлар бўйича бюджет олдидаги мажбуриятларини бажаришлари учун катта имкониятлари бор. Бу имкониятлардан тўла равишда фойдаланиш керак.

Ҳозир амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг асосий мақсади шуки, ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини бутун чоралар билан амалга оширишимиз, миллий даромаднинг ўсиш суръатларини тезлаштиришимиз ва шу асосда Совет халқининг моддий фаровонлигини тинмай оширишимиз, социалистик Ватан қудратини мустаҳкамлашимиз керак.

КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил сентябрь Пленуми қарорларига мувофиқ бутун мамлакатимизда бўлгани каби Ўзбекистонда ҳам саноат корхоналарини ва тармоқларини планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасига ўтказишга тайёрлаш ҳамда ўтказиш йўлида катта ишлар қилинди ва қилинмоқда. 1967 йилнинг охирига келиб республикада 137 корхона, шу жумладан Ўзбекистон ССР Министрлар Советига қарашли 118 корхона янги система билан ишлайдиган бўлиб қолди. 1967 йилда шу корхоналар янги шароитда ишлаган даврда маҳсулотни реализация қилиш планини 102,7 процент бажардилар, пландан ташқари қарийб 27 миллион сўмлик маҳсулотни реализация қилдилар. Бу корхоналар пландан ташқари 6 миллион 897 минг сўм фойда олиб, 3 миллион 546 минг сўмдан иборат фойданинг эркин қолдиғини пландан ташқари равишда бюджетга топширдилар.

Планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системаси фондларнинг берадиган самарасини ўстиришга актив ёрдам берди. Янгича ишлаш ички резервларни сафарбар қилишга ва рентабелликни пландагига нисбатан 2 процент кўпайтиришга имкон берди. Умуман янгича ишлаш шароитига ўтказилган саноат корхоналари меҳнат унумдорлигини ўртача иш ҳақининг ошишига нисбатан илдамроқ ўстиришни таъминладилар.

Планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги тартибига ўтказилган корхоналар 1967 йилда олинган фойда ҳисобидан 9 миллион сўмликдан кўпроқ рағбатлантириш фондлари тузиб қўйишди.

Ўтган йили республикада 91 та автомобиль хўжалиги янги шароитда ишлади.

Эришилган ютуқлар билан бир қаторда айрим корхоналар ишидаги камчиликлар тўғрисида гапирмасдан ўтиб бўлмайди. Шу корхоналарнинг баъзилари ўзлари учун белгиланган маҳсулотни реализация қилиш ва жамғармалар тўплаш планини бажара олмадилар, бошқа камчиликларга ҳам йўл қўйдилар. Бу аҳволнинг сабабини кўп жиҳатдан шу билан изоҳлаш мумкинки, мазкур корхоналар янгича ишлаш методларига ўтишга қониқарли равишда тайёргарлик кўрмадилар, материал-техника билан таъминлашни ташкил этишда нуқсонлар бўлиб келди, бир қанча ҳолларда янги кўрсаткичлар ва нормативлар корхоналарга ўз вақтида етказиб берилмади.

Бу йил саноат корхоналари, қурилиш ташкилотлари ва транспортни янгича ишлаш системасига ўтказиш тугалланади. Бу эса ҳар бир корхонадаги бутун иқтисодий ишни такомиллаштиришни, ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш учун курашга оммани сафарбар этишни, асосий фондлардан, фан, техника муваффақиятлари ва илғор тажрибалардан яхшироқ фойдаланишни, шунингдек янгича ишлаш шароитига ўтказилган корхоналарнинг иш натижаларини чуқур ўрганишни ва умумлаштиришни талаб қилади.

Хўжаликни бошқаришнинг янги системасини социалистик экономиканинг ҳамма тармоқларига жорий этиш халқ хўжалигига планли равишда қилинаётган раҳбарликни янги, тағин ҳам юксак босқичга кўтаришга имкон беради, коммунистик қурилиш суръатларини тезлаштиришга ёрдам беради.

Қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштиришни иқтисодий жиҳатдан рағбатлантиришни кучайтириш ҳамда совхоз ходимларининг ва бошқа давлат қишлоқ хўжалик корхоналари ходимларининг иш натижаларини яхшилашдан моддий манфаатдорликларини ошириш мақсадида КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети уларни тўлиқ хўжалик ҳисобига аста-секин ўтказишни зарур деб топдилар.

1967 йил 1 июлдан бошлаб республикада қишлоқ хўжалик министрлигининг учта совхози, яъни «Савай», «Хазорбоғ» ва «Конимех» совхозлари тўла хўжалик ҳисобига ўтказилди. Ўтган йил бу хўжаликлар давлатга пахта, қоракўл тери, жун, гўшт топшириш планларини анча ошириб бажаришди. Гектар бошига пахта ҳосилдорлиги пландаги 30,1 центнер ўрнига 32,3 центнерга етказилди. Бу совхозлар жамғармалар планини ҳам анча ошириб бажардилар.

Мана шуларнинг ҳаммаси моддий рағбатлантириш, хўжаликни мустаҳкамлаш ва кенгайтириш фондига ҳамда бошқа фондларга 3 миллион сўмга яқин пул ажратиб қўйишга имкон берди.

Бироқ, тўла хўжалик ҳисобига ўтказилган совхозлар маҳсулот таннархини камайтириш, совхоз ишлаб чиқаришнинг ҳамма тармоқларини ривожлантириш ва олинадиган фойдани кўпайтириш учун мавжуд имкониятлардан тўлиқ фойдаланмадилар.

1968 йилда республикада яна 15 совхоз тўла хўжалик ҳисобига ўтказилди.

Халқ хўжалигимиз учун характерли бўлган жуда кенг миқёсдаги ишлаб чиқариш шароитида маҳсулот сифатини янада ошириш масаласи катта аҳамият касб қилмоқда. Маҳсулотнинг сифати нечоғлик яхши бўлса, бутун ижтимоий меҳнат шу қадар самарали ва унумли бўлади.

Республикада бу соҳада бир мунча ишлар қилинди ва қилинмоқда. Шу билан бирга бир қанча ҳолларда паст сифатли моллар ишлаб чиқарилмоқда ва халққа сотилмоқда. Аммо айрим корхоналарнинг раҳбарлари брак қилувчиларга кўнгилчанлик билан қарамоқдалар. Ўтган йил давлат инспекцияси текшириб чиққан саноат ва озиқ-овқат молларидан анчасининг сорти пасайтирилди, брак қилиниб ва тузатиш учун қайтариб юборилди ва бутунлай бракка чиқарилди. Биз бундай аҳволга энди тоқат қила олмаймиз. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифатини тубдан яхшилаш энг актуал вазифаларнинг бири бўлиб қолиши лозим.

Ижтимоий ишлаб чиқаришни ривожлантиришда, халқ хўжалигининг резервларини сафарбар қилиб, улардан энг рационал фойдаланишда молия органларининг роли катта.

1967 йилда республика молия министрлиги ва унинг маҳаллий органлари хўжаликнинг ички резервларини ва бюджет учун қўшимча даромадларни қидириб топиш ва сафарбар қилиш йўлида бирмунча иш қилдилар. Корхоналарда ва хўжалик ташкилотларида молия-хўжалик фаолиятининг турли масалаларига доир кўпгина текширишлар ўтказилди. Текшириш натижаларини анализ қилиш борасида ҳам кўпгина ишлар қилинди.

Министрликлар ва идораларнинг 1966 йилги ва 1967 йилги йиллик ҳисоботларини иқтисодий анализ қилиш натижасида уларнинг ишларини яхшилашга доир таклифлар ишлаб чиқилди ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советига тақдим қилинди.

Ўтган йили бухгалтерия ҳисоботлари ва балансларини анализ қилиш чоғида бюджет даромадларини кўпайтиришга ва харажатларини камайтиришга доир 23,8 миллион сўмлик резерв борлиги аниқланди, бундан ташқари хўжалик органларининг ички ресурсларидан 19,9 миллион сўм пул ўз оборот маблағларининг камайиб қолган қисмини тўлдиришга сарфланди.

Ўтган йил, шунингдек 1968 йилда Ўзбекистон ССР Молия органлари саноат корхоналарини, совхозлар ва автохўжаликларни планлаштиришнинг янги тартибига ўтказишга, уларнинг янги шароитдаги иш практикасини ўрганишга алоқадор материалларни тайёрлаш ва таклифлар ишлаб чиқишга, ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш, корхоналарнинг бюджет билан ўзаро муносабатларини такомиллаштириш масалаларига, планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги методларини яхшироқ қўллашга қаратилган таклифларни ишлаб чиқишга катта эътибор бердилар.

Молия Министрлиги бюджетни ижро этишга доир ишларни янада яхшилаш чораларини кўрмоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Совети тасдиқлаган давлат бюджетининг харажат қисми ўтган йил 102,5 процент, аниқланган план эса 99,3 процент бажарилди.

Саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ўстириш бўйича беш йиллик план топшириқларининг бажарилиши, шунингдек муҳим социал проблемаларнинг ҳал этилиши, капитал қурилиш планларининг муваффақиятли амалга оширилишига кўп жиҳатдан боғлиқдир. 1967 йилда капитал қурилишларни пул билан таъминлашга 1069 миллион сўм, шу жумладан бюджетдан 740 миллион сўм берилди. Бироқ, бу маблағлардан етарли равишда самарали фойдаланилмаётир.

Ўтган йил капитал маблағларни сарфлаш плани, шунингдек асосий фондларни ишга тушириш плани бажарилмай қолди, битмай қолган қурилишларнинг кўпайиб кетишига йўл қўйилди. Масалан, енгил саноат министрлиги бўйича ишлаб чиқариш объектларини ишга тушириш плани 1967 йилда 73 процент бажарилди, Пахта тозалаш саноати министрлиги бўйича атиги 66 процент, балиқчилик хўжалиги бошқармаси бўйича эса 55 процент бажарилди.

Мана шу ҳолнинг ўзи, шунингдек ишлаб чиқариш қувватларини ўзлаштириш суст бораётганлиги маҳсулотнинг кам ишлаб чиқарилишига, рентабелликнинг пасайиб кетишига ва умумий иқтисодий самарадорликнинг пасайиб кетишига, бюджетга даромадларнинг камроқ тушишига олиб келмоқда.

Қурилишларда ўрнатилмасдан ётган ускуналарнинг запаслари кўп. Шу ускуналардан фойдаланиш капитал маблағларнинг самарадорлигини оширишнинг катта резервидир. Бу запаслар тобора кўпаймоқда. 1968 йил 1 январга келиб бундай запасларнинг миқдори 63 миллион сўмга етганлигини айтиб ўтиш кифоя қилади. 1968 йилги бюджетда қурилишда 27,1 миллион сўмлик ички ресурсларни, асосан ўрнатилмаган ускуналарнинг запасларини қисқартириш ҳисобига сафарбар қилиш кўзда тутилади.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети қурилишда ҳисоб-китобнинг ҳолатига кўп эътибор бермоқдалар. Лекин министрликлар ва идораларнинг баъзи раҳбарлари ҳамда айрим область ижроия комитетлари бу масаланинг муҳимлигига ва аҳамиятига етарли баҳо бермаётирлар. Натижада заказчиларнинг қурилиш ташкилотларига ўз муддатида тўламаган қарзлари 1968 йилнинг 1 январига келиб катта миқдорни — 24 миллион сўмни ташкил қилди. Ҳисоб-китобларнинг бундай ҳолати капитал қурилиш планларининг бажарилишига ёмон таъсир қилмоқда.

Амортизация ажратмаларини ғўлаш, фойда олиш ва капитал қурилишни пул билан таъминлашга керакли бошқа ўз маблағларини тўлаш плани бажарилмаганлиги сабабли қарзлар мана шундай тўланмай қолаётир. 1967 йилда мана шундай маблағлардан 11,6 миллион сўм олинмай қолиб кетди, шу жумладан Қишлоқ хўжалиги министрлиги бўйича 4,7 миллион сўм, «Узглавводстрой» бўйича 2,9 миллион сўм тўланмай қолиб кетди.

Маълумки, капитал қурилишни тубдан яхшилаш чоралари ва республика партия ташкилотининг вазифалари масаласи 1968 йилнинг январида Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пленумида кўриб чиқилган эди. Пленум капитал қурилишни янада яхшилаш борасида катта иш қилинганлигини қайд қилиб, республика халқ хўжалиги манфаатлари капитал қурилиш суръатларини янада жадаллаштиришни талаб қилаётганлигини кўрсатиб ўтди. Вазифа шуки, бу муҳим ишдаги камчиликларни тугатиш, шу масала юзасидан қабул қилинган қарорларнинг муваффақиятли равишда амалга оширилишига эришиш керак.

Давлат томонидан корхоналарга ва хўжалик ташкилотларига ишлаб чиқариш программасини бажариш учун бериб қўйилган ўз оборот маблағларидан тўғри фойдаланиш ва бу маблағларни сақлаб қолиш катта халқ хўжалик аҳамиятига эга. Республикада бу соҳада муайян чоралар кўрилмоқда.

Бироқ, баъзи корхоналар ва хўжалик ташкилотларининг раҳбарлари хўжасизликка йўл қўймоқдалар ва бунинг натижасида оборот маблағларини «еб қўймоқдалар». Корхона ва ташкилотлар раҳбарларининг оборот маблағларини сақлаб қолиш учун бўлган масъулиятини ошириш зарур.

Ўтган йил социал-маданий тадбирларга ажратилган маблағлардан анча пул фойдаланилмай қолиб кетди. Масалан, маорифга ажратилган маблағдан 14,5 миллион сўм, соғлиқни сақлаш учун ажратилган маблағдан 5,7 миллион сўм пул фойдаланилмай қолди. Болаларни мактабгача тарбия муассасаларига тортиш плани бажарилмади. Тошкентда, Сирдарё, Самарқанд, Бухоро, Андижон, Қашқадарё областларида ва Қорақалпоғистон АССРда янги болалар боғчалари ва яслилари очиш плани тўлиқ бажарилмади. Мактаб-интернатлар учун ажратилган маблағдан 2,3 миллион сўмга яқини фойдаланилмай қолиб кетди. Областлардан биронтаси ҳам мактаблар ҳузуридаги интернатларга болаларни тўплаш планини бажармади. 1967 йилги бюджетдан мактабларда ва куни узайтирилган группаларда болаларни овқат билан таъминлаш учун ажратилган маблағнинг 574 минг сўми ёки 21,4 проценти фойдаланилмай қолиб кетди.

Соғлиқни сақлаш бўйича асосан дори-дармонларга ажратилган маблағлардан тўлиқ фойдаланилмади. Шу билан бир қаторда маблағлардан самарасиз фойдаланиш, ғайри қонуний харажатлар қилиш содир бўлмоқда.

Министрликлар, идоралар, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, ижроия комитетлари бюджетда ажратиб берилган маблағлардан тўғри фойдаланиш масалаларига эътиборни кучайтиришлари, капитал қурилиш планларининг ҳамда социал-маданий муассасалар шохобчаларини ривожлантириш планларининг бажарилишини ҳар доим кузатиб туришлари зарур.

1968 йилнинг 1 кварталида саноат ходимлари беш йиллик планни муддатидан олдин бажариш учун социалистик мусобақани авж олдириб, реализация қилинган маҳсулотнинг ҳажми бўйича планни 3,6 процент ошириб бажардилар. Меҳнат унумдорлиги 1967 йилнинг 1 кварталидагига нисбатан 2,7 процент кўпайди. Саноатнинг олаётган фойдаси 12 процентдан зиёдроқ ошди. Товар оборотининг асосий плани бажарилди. Гўшт, сут, тухум тайёрлаш ва харид қилиш давлат планлари ошиғи билан бажарилди.

Республика давлат бюджетининг даромад қисми январь-март ойларида 105,7 процент бажарилди.

Шу билан бир қаторда бир қанча корхоналар маҳсулотни реализация қилиш ва жамғармалар планини бажара олмадилар. Айрим корхоналар меҳнат унумдорлигини ўстириш, товар маҳсулот таннархини камайтириш топшириқларини бажаришни таъминламадилар.

Оборотдан олинадиган солиқ ҳамда давлат корхоналари ва ташкилотларининг тўловлари бўйича план умуман ошириб бажарилгани ҳолда биринчи кварталда етти тармоқ оборот солиғини 4,1 миллион сўм миқдорида кам берди. Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги, Қурилиш министрлиги ва Бинокорлик материаллари саноати министрлиги ҳам бюджет олдидаги ўз мажбуриятларини бажармадилар.

Бюджетнинг харажат қисми биринчи кварталда 82,8 процент бажарилди, холос. Бюджет маблағларидан 112 миллион сўм, шу жумладан капитал қурилиш бўйича 62 миллион сўм, маорифга ажратилган маблағлардан (капитал маблағлар бу ҳисобга кирмайди) 5,8 миллион сўм, соғлиқни сақлашга ажратилган маблағлардан 1,9 миллион сўм фойдаланмасдан қолиб кетди.

Депутат ўртоқлар! 1968 йилги халқ хўжалик планини ва бюджетни муваффақиятли бажармоқ учун ишлаб чиқаришни ва жамғармаларни кўпайтиришнинг ҳар бир корхонада, ҳар бир ташкилотда ва тармоқда бўлган резервларини активроқ қидириб топиш ва тўла равишда ишга солиш зарур.

Бизнинг асосий резервимиз шуки, ишлаб чиқариш фондларининг самарадорлигини оширишимиз, фан, техника муваффақиятларини, илғорлар тажрибасини ишлаб чиқаришга жорий қилишимиз керак. Хўжаликнинг ички резервларини қидириб топиш кўп жиҳатдан халқ хўжалигини ҳамма бўғинларида иқтисодий ишнинг янада такомиллаштирилишига боғлиқдир.

КПСС XXIII съезди қарорларидан руҳланган Ўзбекистон ССР меҳнаткашлари Коммунистик партия раҳбарлигида беш йиллик учинчи йили халқ хўжалиги планини ва бюджетини ҳамда ўз олдиларида турган бошқа вазифаларни муваффақиятли адо этадилар, деб ишонтиришга ижозат бергайсиз. (Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПЛАН-БЮДЖЕТ КОМИССИЯСИ РАИСИ ДЕПУТАТ М. И. ИБРОҲИМОВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Депутат ўртоқлар! Бутун совет халқи каби Ўзбекистон меҳнаткашлари ҳам КПСС XXIII съездининг тарихий қарорларини амалга ошира бориб халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларини ривожлантиришда ва халқ моддий фаровонлигини оширишда 1967 юбилей йилида янги муваффақиятларга эришдилар.

Йил якунлари республика экономикаси тез суръатлар билан ривожланиб бораётганлигини ва халқ хўжалик планининг энг муҳим топшириқлари муваффақиятли бажарилаётганлигини кўрсатиб турибди. Шу билан бирга, йил якунларидан маълум бўлишича, республикада ишлаб чиқаришни, жамғармаларни ва бюджет даромадларини янада ўстиришнинг катта резервлари бор. Бутун йил мобайнида ўрта ҳисобда бир ой ичида 169 корхона белгиланган топшириқларни бажармади, янгича ишлаш системасига ўтказилган 137 корхонадан 16 таси эса, маҳсулотни реализация қилиш топшириқларини адо эта олмади. Тошкент тўқимачилик комбинати, Марғилон «Атлас» фирмаси, Бухоро пиллакашлик фабрикаси 5 миллион сўмликдан кўпроқ халқ истеъмол қиладиган молни кам реализация қилди.

Айрим корхоналар, «ялпи маҳсулот» кетидан қувиб, унинг сифатини пасайтириб юбормоқдалар, бу билан халқ хўжалигига катта зарар етказмоқдалар. Масалан, Тошкент каравот заводида текшириб чиқилган буюмларнинг 97,6 проценти бракка ўтказилди. Тошкентдаги рўзғор холодильниклари заводи газ аппаратлари заводи ва Олмалиқдаги мебель фабрикаси ишлаб чиқараётган маҳсулотлар текшириб кўрилганида ҳам мана шундай фактлар борлиги аниқланди. Бир қанча ҳолларда тўқимачилик, тикувчилик, пойафзал ва озиқ-овқат саноатининг корхоналари сифати паст маҳсулотлар ишлаб чиқардилар.

План-бюджет комиссиясининг фикрича, республика саноат корхоналарида маҳсулот чиқаришни анча кўпайтириш ва иш вақтининг сабабсиз нобуд бўлишини тугатиш ҳисобига, шунингдек ишлаб чиқариш қувватларидан тағин ҳам тўлароқ фойдаланиш ҳисобига қўшимча жамғармалар олиш имкониятлари бўлган. Қилинган ҳисоблар шуни кўрсатиб турибдики, 1967 йилда иш вақтининг беҳуда нобуд бўлиши натижасида 60 миллион сўмликдан кўпроқ маҳсулот кам берилган. Мана шу нобудгарчиликларни тугатиш ҳисобигагина меҳнат унумдорлигини ўстириш суръатларини 1,3 процент ошириш мумкин бўлур эди. Оҳангарондаги асбоцемент ва иссиқлик ўтказмайдиган буюмлар ишлаб чиқарувчи комбинатда, Ангрен керамика комбинатида, Андижондаги 13-ғишт заводлари бошқармасида айниқса катта нобудгарчиликларга йўл қўйилди. Меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига эмас, балки ходимлар сонини пландан ташқари кўпайтириш ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқариш планини бажаришга эришаётган корхоналаримиз ҳали ҳам бор

Бир қанча корхоналарда янги ишлаб чиқариш лойиҳадаги даражага узоқ вақтгача етказилмай туради ва жуда секинлик билан ўзлаштирилади. Бундай корхоналар бинокорлик материаллари саноатида айниқса кўп. Озиқ-овқат саноатининг баъзи корхоналарида ишлаб чиқариш қувватларидан ёмон фойдаланилмоқда. Масалан, Андижон консерва заводида 1967 йилда томат шарбати ишлаб чиқарадиган қувватлардан фақат 35,1 процент фойдаланилди.

Комиссия шуни қайд қиладики, Енгил саноат министрлигининг кўпгина корхоналарида технология ускуналарининг пландан ташқари кўп бекор туриб қолишига йўл қўйилмоқда. Марғилон ипак комбинатида мана шундай бекор туриб қолишлар натижасида 6,5 миллион сўмлик товар маҳсулот кам берилди. Қўқон пайпоқ-йигирув комбинатида мана шу сабабга кўра, 550 минг жуфт пайпоқ ва 20 минг тонна калава ип кам ишлаб чиқарилди.

Республикада халқ истеъмол қилиш учун хилма-хил моллар ишлаб чиқаришга, айниқса маданий-маиший ва рўзғор буюмлари ишлаб чиқаришга яроқли саноат чиқитлари кўп. Шу чиқитлардан яхшироқ фойдаланиш йўли билан ишлаб чиқаришни ўстириш мумкин. Жумладан, Маҳаллий саноат министрлиги, Тошкент область ижроия комитетининг маҳаллий саноат бошқармаси шундай қилишлари мумкин.

Партия ва ҳукумат қишлоқ хўжалигининг ҳамма тармоқларини кескин равишда юксалтиришнинг кенг программасини ишлаб чиқдилар. Бу программани бажаришда совхозларнинг роли катта. Кўп товар маҳсулот бераётган илғор, рентабель хўжаликлар республикамизда оз эмас. Лекин фойда олиш ўрнига кўп зарар бераётган совхозлар афсуски ҳали ҳам бор. Шу совхозларнинг кўпларида ҳосилдорлик ва чорвачиликнинг маҳсулдорлиги паст, хўжасизликка, пул маблағлари ва материалларни унумсиз ишлатишларга кўплаб ва ошиқча сарф қилиб юборишга йўл қўйилмоқда, техникадан ёмон фойдаланилмоқда. Қишлоқ хўжалик министрлигига қарашли 215 совхоздан 108 таси 1967 йилни 33,5 миллион сўм зарар кўриш билан тамомлади, зарар кўраётган совхозлар 1966 йилдагига нисбатан кўпайди.

Қишлоқ хўжалик министрлиги ва унинг жойлардаги органлари ишлаб чиқаришнинг ташкил этилишини яхшилашга, далаларнинг ҳосилдорлигини ва чорвачиликнинг маҳсулдорлигини оширишга, совхозларда хўжалик ҳисобини мустаҳкамлашга қаратилган тадбирларни амалга оширишлари, ҳар бир совхоз ишининг рентабель бўлишига эришишлари лозим.

Ўтган йил план-бюджет комиссияси кўпгина корхоналар ва хўжалик ташкилотлари оборот маблағларидан нотўғри ва норационал фойдаланаётганликларига, бу маблағларни планда кўзда тутилмаган ишларга сарфлаётганликларига эътиборни жалб қилган эди. Шуни айтиб ўтиш керакки, министрликлар ва идоралар кўрган чоралар асло етарли эмас. Товар-материалларнинг нормативдан ошиқ запаслари айрим министрликлар ва идоралар бўйича бирмунча камайган бўлса ҳам, аммо бу запаслар ҳали ҳам жуда кўп. 1968 йилнинг 1 январидаги маълумотларга қараганда, банк томонидан кредитланмаган ва нормативдан ошиқ бўлган товар-материалларнинг запаслари умуман саноат бўйича 26 миллион сўмни ташкил қилган, шулардан гайёр маҳсулот 8 миллион сўмни ва ишлаб чиқариш запаслари 18 миллион сўмни ташкил қилади. 200 миллион сўм пул дебиторлик қарзлари ва капитал сарфлар билан банд бўлиб ётибди. Бинобарин, 1968 йилда экономикани ва маданиятни ривожлантиришга доир қўшимча тадбирлар учун фойдаланиш мумкин бўлган жуда катта маблағни 1967 йилда халқ хўжалигидаги оборот маблағларининг камайиб кетган қисмини тўлдиришга ажратиб беришга тўғри келади.

Комиссия қўлида бўлган материаллар саноатда нормативдан ташқари товар-материалларнинг запаслари тўпланиб қолганлиги, шунингдек қурилишда ўрнатилмаган ускуналарнинг нормативдан ташқари запаслари тўпланиб қолганлиги натижасида тўлаш муддати ўтиб кетган қарзлар пайдо бўлаётганлигини кўрсатиб турибди. Бундай қарзлар пайдо бўлишининг яна сабаби шуки, бир қанча корхоналар маҳсулот ишлаб чиқариш ва уни реализация қилиш планини, маҳсулот таннархини камайтириш ва жамғармалар тўплаш топшириқларини бажармаётирлар, ўз оборот маблағларининг сақланиб қолишини таъминламаётирлар. Молия ва банк органлари бу муҳим ишдан четда турмасликлари керак. Улар дебиторлик қарзларининг ўз вақтида ундириб олинишини тағин ҳам кўпроқ контроль қилиб туришлари лозим, чунки республикада дебиторлик қарзлари жуда кўпайиб кетди.

1967 йилда товар оборотининг асосий плани муддатидан олдин бажарилди. Бироқ, товарларнинг пландан ташқари запаслари мавжуд бўлгани ҳолда, товар обороти бўйича қўшимча топшириқ 47 миллион сўм кам бажарилди. Баъзан кундалик талаб қилинадиган моллар савдо ташкилотларининг ва саноатнинг базалари ва складларида етарли миқдорда ва хилларда мавжуд бўлса ҳам, аммо магазинларда бундай моллар бўлмади.

(Давоми тўртинчи бетда).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ УЧИНЧИ СЕССИЯСИ.

МАДАНИЙ ЁДГОРЛИКЛАРНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ҚОНУН ЛОЙИҲАЛАРИ ТАЙЁРЛАШ ДОИМИЙ КОМИССИЯСИ БИЛАН ФАН ВА МАДАНИЯТ ДОИМИЙ КОМИССИЯСИНИНГ ДОКЛАДИ

Докладчи—Ўзбекистон ССР Олий Совети Қонун лойиҳалари тайёрлаш доимий комиссиясининг раиси депутат

Х. Р. МУСАХОНОВА

Депутат ўртоқлар! Ўзбек халқи ўзининг маданият ёдгорликлари билан фахрланади. Меъморчиликнинг бекиёс гўзал асарлари бўлган бу ёдгорликлар ҳаммани қизиқтирибгина қолмай, шу билан бирга кўпчиликни қойил ҳам қолдирмоқда. Қўли гул халқ усталари яратган бу обидалар қадим замонларнинг тож асарлари бўлиб, бизга қадрли ва мўътабардир.

Жаҳоннинг ва дунё маданиятининг энг кўҳна шаҳарларидан бўлган Самарқанд бутун оламга маълум. Унинг қадимий иншоотлари билан биз ҳақли равишда фахрланамиз. Регистон, Шоҳизинда, Гўри Амир ва бошқа обидалар Совет Иттифоқи халқларинигина эмас, чет мамлакатлардан келган сайёҳларнинг ҳам эътиборини тортмоқда. Бухоро ва Хивада, Тошкент ва Қўқонда, республиканинг ҳамма областлари ва Қорақалпоғистон АССР территориясида маданиятнинг улуғвор ёдгорликлари сақланиб қолган. Бизнинг музейларимиз ва қадимий ёдгорликлар сақланадиган махсус хазиналаримизда бебаҳо дурдоналар бор.

Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларидаёқ маданият ёдгорликларини сақлаш тўғрисида ғамхўрлик қилинган эди. В. И. Ленин 1918 йил 5 октябрдаёқ имзолаган декрет қадимий ёдгорликларни, санъат ва архитектура асарларини халқ мулки деб эълон қилди. Бу декрет маданият ёдгорликларини сақлаш масалаларини тартибга солувчи программа характеридаги ҳужжат бўлди.

Ҳатто иқтисодий жиҳатдан қийин даврларда, гражданлар уруши ва Улуғ Ватан уруши йилларида ҳам бундай ёдгорликларни ремонт қилиш, қайта тиклаш ва илмий жиҳатдан тадқиқ қилиш ишлари тўхтатилмади. Шундай бўлиши ҳам табиий эди. Зотан совет кишилари халқларимиз шуҳратини абадийлаштирган заҳматкашларнинг қўли, ақли, заковати ва таланти билан бунёд этилган ҳамма гўзал нарсаларнинг бевосита ворисларидир. Бизнинг гражданларимизни совет халқларининг ўтмишдаги жуда бой тарихий ва маданий меросга эҳтиёткорлик билан қараш руҳида тарбиялаш — идеология ишимизнинг таркибий қисмидир.

Биз узоқ ўтмишдаги обидаларнинг ўзингагина ғамхўрлик қилиб қолмаймиз. Совет ҳокимиятини ўрнатиш ва мустаҳкамлаш йилларида совет кишиларининг фидокорона меҳнати билан бунёд этилган чинакам умумхалқ, интернационал руҳдаги янги маданият вужудга келтирилди. Совет кишиларининг бу меҳнати ҳам улуғвор монументал асарларда акс эттирилди. Улар орасида партиямиз ва давлатимизнинг асосчиси В. И. Ленин ҳайкаллари, атоқли давлат ва жамоат арбоблари, олимлар, ёзувчилар, композиторларнинг ҳайкаллари бор. Кейинги йилларда социалистик ва коммунистик қурилишдаги улуғвор муваффақиятлардан нишон бўлиб қолсин деб кўпгина ёдгорликлар қурилди. Республика районлари ва шаҳарларининг меҳнаткашлари Совет ҳокимиятини ўрнатиш йилларида, гражданлар уруши ва Улуғ Ватан уруши йилларида ҳалок бўлган ўз юртдошларига атаб ёдгорликлар қурмоқдалар ва эсдалик лавҳалари ўрнатмоқдалар.

Совет ташкилотлари, шунингдек Ўзбекистон тарихи ва маданияти ёдгорликларини сақлаш жамияти (бу жамият 1967 йил март ойида тузилган), маданий меросни ташвиқ ва тарғиб қилиш соҳасида муайян ишлар қилмоқдалар. Ҳозир меъморчиликнинг 350 ёдгорлиги, археологиянинг икки мингдан ортиқ ёдгорлиги, тарих ва санъатнинг юзлаб ёдгорликлари ҳисобга олинган.

Янги обидалар — Самарқанд шаҳрининг герби, Алишер Навоий, Улуғбек ҳайкалларини қуриш мўлжалланмоқда. Самарқанддаги ремонт-тиклаш ишлари жадаллатилмоқда, бу ишлар Бухоро ва Хивада ҳам анча жонлантириб юборилди.

Шу билан бирга айрим маданият ёдгорликларининг аҳволи ночорлиги, уларга эътиборсизлик билан, баъзан ҳатто жиноятkорларча лоқайдлик билан қаралаётганлиги жиддий ташвиш туғдирмоқда. Чунончи, қадимий Хоразм дурдонаси бўлган — Хивадаги айрим ёдгорликлар нураб кетмоқда, уларнинг атрофидаги территорияга тартибсиз иморатлар қурилмоқда. Бухородаги Мачити Калон ва Девонбеги мадрасаси атрофи озода сақланмаётир. Кўпгина ёдгорликларга бориладиган йўлларда турли чодирлар, закусхоналар ва шу сингари бошқа иншоотлар қалаштириб ташланган. Маданият ёдгорликларини қайта тиклаш, сақлаш ишларини кучайтириш лозим. Республика Министрлар Совети шу мақсадлар учун кўпроқ маблағ ажратиш, айниқса Хива ва Бухородаги тиклаш устахоналарининг моддий базасини мустаҳкамлаши лозим.

Ўзбекистон тарихи ва маданияти ёдгорликларини пропаганда қилиш ишини яхшиламоқ, ранг-баранг рисолалар, буклетлар, плакатларни кўпроқ чиқармоқ, эсдалик совғалари ишлаб чиқаришни кўпайтирмоқ зарур.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги, Республика Министрлар Советининг Матбуот давлат комитети, Ўзбекистон Рассомлар союзи ана шу катта вазифани ҳал қилишда жуда актив қатнашишлари лозим. Ўзбекистон тарихи ва маданияти ёдгорликларини сақлаш жамияти 1967 йилда қонун лойиҳаси тайёрлаб, уни сессия муҳокамасига ҳавола қилишни республика Олий Совети Президиумидан илтимос қилди. Республика Олий Совети Президиуми қонуннинг тақдим этилган лойиҳасини ўрганиб чиқди. Бу лойиҳани муҳокама қилиш вақтида тушган мулоҳаза ва таклифлар ҳисобга олинди. Ўзбекистон ССР Олий Советининг Қонун лойиҳаларини тайёрлаш ҳамда Фан ва маданият доимий комиссиялари ўз мажлисларида бу лойиҳани муҳокама қилиб, маъқулладилар.

Лойиҳа Ўзбекистон ССР территориясидаги барча маданият ёдгорликлари кимнинг мулки бўлишидан қатъи назар, уларни давлат муҳофазасига олишни кўзда тутади. Лойиҳада умумиттифоқ, республика ва маҳаллий аҳамиятга эга бўлган тарих, археология, архитектура ва санъат ёдгорликлари тариқасида рўйхатга олиниши лозим бўлган объектлар кўрсатиб ўтилган. Комплекс характерга эга бўлган ва алоҳида қимматли республика аҳамиятига эга бўлган маданият ёдгорликларини Ўзбекистон ССР Министрлар Совети заповедниклар деб эълон қилиб, уларнинг ҳар бири тўғрисидаги алоҳида қоидага биноан муҳофаза қилиниши мумкин.

Қўзғалмас маданият ёдгорликларининг атрофида муҳофаза қилинадиган зоналар ва қурилишлар тартибга солинадиган зоналар белгиланиши лозим деб топилди. Шу зоналарда қилинадиган ишлар ва қурилишларнинг лойиҳалари Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги ҳамда Ўзбекистон тарихи ва маданияти ёдгорликларини сақлаш жамияти билан келишиб олиниши лозим.

Қонун лойиҳасида маданият ёдгорликларини асраш, ишлатиш, тиклаш тадқиқ этиш ҳамда тарғиб қилиш масалалари юзасидан меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг, Ўзбекистон ССР Маданият министрлигининг ҳамда Ўзбекистон тарихи ва маданияти ёдгорликларини сақлаш жамиятининг вазифалари белгилаб берилган.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлигига ва унинг маҳаллий органларига ёдгорликларнинг ҳолатидан доимо кўз-қулоқ бўлиб туриш, уларни тиклаш, бузилиш ва нурашдан сақлаб қолиш чораларини кўриш вазифалари топширилди.

Мазкур органларнинг шу масалалар хусусидаги фармойиш ва кўрсатмалари муассасалар, корхоналар ва ташкилотлар учун уларнинг қайси идорага қарашли бўлишидан қатъи назар, мажбурийдир. Маданият ёдгорликларини ўзгартириш, қайтадан қуриш, бир жойдан иккинчи жойга кўчириш ёки бузиб ташлаш, шунингдек шу ёдгорликлар жойлашган ерларда ва уларни муҳофаза қилиш зонасида ҳар қандай қурилиш, хўжалик ишлари ва бошқа ишлар Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг махсус рухсатномаси билангина қилиниши мумкин.

Башарти ер қазиш, қурилиш, мелиорация ишлари сингари ишлар олиб борилаётган вақтда маданият ёдгорликлари, уларнинг қисмлари, қолдиқлари ва излари пайқаб қолингудек бўлса, бундай ишлар Ўзбекистон ССР Маданият министрлигининг рухсатисиз давом эттирилмаслиги лозим. Шундай ишлар қилинаётган пайтда аниқланган ва эгаси номаълум бўлган ёки эгалари унга бўлган ҳуқуқини йўқотган маданият ёдгорликлари давлат мулки деб ҳисобланади, шу ёдгорликларни топган кишиларга мукофотлар берилади.

Қонун лойиҳасида маданият ёдгорликларидан тўғри фойдаланиш, уларни ремонт қилиш, тиклаш қоидалари ҳам белгилаб берилган, шу қоидаларга риоя қилмаслик ва ёдгорликларга хўжасизлик билан қараш қандай оқибатларга олиб келиши мумкинлиги, шу жумладан, алоҳида аҳамиятга эга бўлган ёки хўжасизларча сақланаётган ёдгорликларни гражданлардан мажбурий тартибда сотиб олиш мумкинлиги кўзда тутилган.

Маданият ёдгорликларини емириш, бузиш ёки унга зарар етказишда айбдор бўлган шахслар иншоотнинг аввалги ҳолатини тиклаб беришга ёки етказилган зарар учун товон тўлашга мажбурдирлар. Бундан ташқари мазкур шахсларга белгиланган тартибда маъмурий жарима солинади.

Ёдгорликларга етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш учун тушган маблағлар, шунингдек улардан маданий ва бошқа мақсадларда фойдаланиш орқали олинган маблағлар маданият ёдгорликларини асраш, ремонт қилиш ва тиклаш, илмий жиҳатдан тадқиқ этиш ва пропаганда қилиш эҳтиёжларигагина сарфланади.

Қонун лойиҳаси маданият ёдгорликларини асрашни таъминлаш билан алоқадор бўлган бошқа бир қанча масалаларни ҳам тартибга солади.

Қонун Ўзбекистон территориясидаги маданият ёдгорликларини асраш ва пропаганда қилиш ишида катта роль ўйнайди. Қонун лойиҳаси барча депутатларга тарқатилган. Ўзбекистон ССР Олий Советининг Қонун лойиҳалари тайёрлаш ҳамда Фан ва маданият доимий комиссиялари бу қонунни муҳокама қилиб, қабул этишни илтимос қилади. (Қарсаклар).

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари депутат Р. САХИБОЕВ доклади

Депутат ўртоқлар!

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми иккинчи сессия билан ҳозирги сессия ўртасида ўтган давр мобайнида бир қатор фармонлар қабул қилдики, бу фармонлар Ўзбекистон ССР Конституциясига мувофиқ Олий Совет тасдиқига киритилади. Ана шу фармонлар тўғрисида, шунингдек республика Конституцияси текстига ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги таклиф ҳақида сизларга доклад қилишга рухсат этгайсиз.

Қурилишга оператив раҳбарлик қилишни кучайтириш, Тошкент шаҳридаги қурилиш ташкилотлари иши устидан шаҳар, район совет органларининг роли ва масъулиятини ошириш мақсадида республика Министрлар Совети «Главташкентстрой»ни меҳнаткашлар депутатлари Тошкент шаҳар Совети ижроия комитетининг қарамоғига топширишни мақсадга мувофиқ деб топди.

Шу муносабат билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг «Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлигига қарашли «Главташкентстрой»ни Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Тошкент шаҳрида қурилиш ишлари олиб борувчи бош бошқармасига айлантириш тўғрисида» 1966 йил 7 майда чиқарган Фармонини ҳамда «Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш ва Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни) текстига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида» 1966 йил 25 августда қабул қилинган Ўзбекистон ССР Қонунининг юқорида айтиб ўтилган Фармонни тасдиқлашга оид қисмини ўз кучини йўқотган, деб ҳисоблаш ҳақида таклиф киритилади. Айни вақтда, Ўзбекистон ССР Конституциясининг 48-моддасига тегишли ўзгартиш киритиш зарур бўлади.

1967 йил 18 декабрда «Ўзбекистон ССР составида Наманган области тузиш тўғрисида» Фармон қабул қилинди. Бу Фармонни тасдиқлаш вақтида Ўзбекистон ССР Конституциясининг республикамиз областлари рўйхати санаб кўрсатилган 14-моддасига тегишли қўшимча киритиш зарур бўлади.

1967 йил 27 декабрда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми «Ўзбекистон ССРнинг Никоҳ, оила ва васийлик ҳақидаги ҳамда гражданлик ҳолати актларини қайд этиш тўғрисидаги қонунлари кодексига ва Ўзбекистон ССР Гражданлик процессуал кодексига қўшимча ҳамда ўзгартишлар киритиш тўғрисида» янги Фармон қабул қилди. Бу Фармон ССР Иттифоқи Олий Совети Президиумининг «Болалар таъминоти учун алимент тўлаш ва ундириш тартибини яхшилаш тўғрисида»ги 1967 йил 21 июль Фармонига мувофиқ тарзда, шунингдек манфаатдор давлат органларининг киритган таклифларини ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқилди.

Мазкур Фармонда болаларнинг таъминоти учун иш ҳақи, пенсия, стипендия ва қонун бўйича алимент ундириш мумкин бўлган шу қаби бошқа суммалардан фақат суднинг ҳал қилувчи қарори асосидагина эмас, айни вақтда ихтиёрий равишда алимент тўлаш истагини билдирган шахснинг ёзма аризаси бўйича ҳам маблағ ушлаб қолиниши белгилаб қўйилди.

Бундай ариза шу шахс ишлаб турган жойдаги ёки пенсия, стипендия ва бошқа хил ҳақ оладиган жойдаги маъмурият номига берилиши мумкин. Маъмурият алимент суммаларининг тўғри ва ўз вақтида ушлаб қолиниши ҳамда эгасига юборилиши учун жавобгардир.

Бу Фармонда, шунингдек, болалар таъминоти учун алимент тўлаш ва ундириш тартиби билан боғлиқ бўлган бошқа масалалар ҳамда алимент тўлашдан атайин бош тортиб юрганлиги учун ҳукм этилган ёки алимент тўлашдан бўйин товлаганлиги муносабати билан милиция органлари томонидан қидириб топилган шахсларнинг паспортига милиция органлари тегишли белги қилиб қўйиши масаласи ҳам ўз ифодасини топган.

Ўзбекистон ССРнинг Никоҳ, оила ва васийлик ҳақидаги ҳамда гражданлик ҳолати актларини қайд этиш тўғрисидаги қонунлари кодексининг 12-моддаси янгича таҳрирда баён этилиб, муҳтож ва меҳнатга лаёқатсиз хотин ёки эрнинг эр ёки хотиндан таъминот учун маблағ олиш ҳуқуқи никоҳ бузилгандан кейин ҳам сақлаб қолиниши белгилаб қўйилди. Илгариги таҳрирда бу моддада хотин ёки эрнинг таъминот учун эр ёки хотиндан маблағ олиш ҳуқуқи маълум муддатгача чеклаб қўйилган эди. Ўзбекистон ССР суд органлари иш практикасини ҳамда бошқа иттифоқдош республикалар иш тажрибасини ҳисобга олиб, Олий Совет Президиуми ўзининг мазкур Фармонида муҳтож ва меҳнатга лаёқатсиз хотин ёки эрнинг таъминот учун эр ёки хотиндан маблағ олиш ҳуқуқи никоҳ бузилгандан сўнг ҳам чекланмаган муддат билан давом этишини назарда тутади. Бу қоидалар яқинда матбуотда умумхалқ муҳокамаси учун эълон қилинган ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг Никоҳ ва оила ҳақидаги қонунларининг Асослари лойиҳасида ҳам ўз ифодасини топган.

ССР Иттифоқи Олий Совети Президиумининг «Пассажир автомобиль транспорти ва электротранспортдан фойдаланиш қоидаларини бузганлик учун штраф солиш тартиби тўғрисида» чиқарган 1967 йил 18 декабрдаги фармонига мувофиқ, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1968 йил 25 январда «Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг «Маъмурий тартибда солинадиган штрафларни тадбиқ этишни янада чеклаш тўғрисида»ги фармонининг 15-моддасига қўшимча киритиш ҳақида» Фармон қабул қилди.

Бу Фармонга биноан шаҳар ва шаҳарлараро пассажир автомобиль транспорти ва электротранспорт органларининг ҳуқуқи кенгайтирилиб, автомобиль транспорти ва электротранспортдан фойдаланиш қоидаларини бузганлик учун улар маъмурий комиссияларга мурожаат қилмасданоқ, бевосита ўзлари маъмурий тартибда штраф солиш ҳуқуқига эга бўлдилар.

«Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг «Маъмурий тартибда солинадиган штрафларни тадбиқ этишни янада чеклаш тўғрисида»ги Фармонига қўшимчалар киритиш ҳақида» Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1968 йил 28 февралда қабул қилган бошқа бир Фармон билан бундай ҳуқуқни давлат кончилик ишлари техника назорати органларига ҳам бериб, улар контроллигида бўлган саноат тармоқларида ва объектларда хавфсиз иш олиб бориш қоидалари, нормалари ва қўлланмаларини бир неча бор бузганлик учун бевосита шу органларнинг ўзлари штраф солишлари мумкинлиги белгилаб қўйилди.

Республиканинг амалда бўлган қонунларида дайдилик қилиб ишламай юрган шахсларга ё маъмурий огоҳлантириш йўли билан, ёки жиноий жавобгарликка тортиш йўли билан таъсир ўтказиш мумкинлиги назарда тутилган эди. Тажриба бундай шахсларга маъмурий огоҳлантирув чораси ҳамиша ҳам самарали таъсир қилавермаслигини кўрсатди. Дайдилик қилиб юрувчи кўпгина шахслар маъмурий органлар огоҳлантиргандан кейин ҳам ҳар хил баҳоналар билан ижтимоий фойдали меҳнатдан бўйин товлаб, текинхўрларча кун кечирмоқдалар, жамоат тартибини бузмоқдалар ва оғир жиноятлар қилмоқдалар. Дайдилик қилиб юрувчи шахсларга қарши самаралироқ кураш олиб бориш мақсадида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми 1968 йил 25 апрелда «Дайдиликка қарши курашни кучайтириш тўғрисида» Фармон қабул қилди. Бу Фармон дайдилик қилиб юрувчи шахсларни ижтимоий-фойдали меҳнатга жалб қилиш, уларни ишлаб чиқариш касбига ўргатиш ва жамиятга зид бўлган дайдиликка барҳам беришни кўзда тутади.

Ушбу Фармонда назарда тутилишича, дайдилик қилиб юрган шахслар маъмурий огоҳлантиришдан ташқари бирон ишга ҳам жойлаштирилиши лозим. Агарда милиция органи бу чоралар ҳам етарли эмас, деб топса, бундай шахслар ҳақидаги материаллар прокурор санкцияси билан судга юборилиши мумкин. Район (шаҳар) халқ судининг қарорига биноан бундай шахслар бир йилдан икки йилгача муддат билан Ўзбекистон ССР Жамоат тартибини сақлаш министрлигининг махсус ўқув-меҳнат муассасасига юборилади. Махсус ўқув-меҳнат муассасасига юборилган шахслар қоида бўйича, ўз ихтисосларига қараб, ижтимоий-фойдали меҳнатга жалб этиладилар. Ишлаб чиқариш малакасига эга бўлмаган шахслар эса мажбурий тарзда профессионал-техника таълими оладилар.

Шу билан бирга, Ўзбекистон ССР жиноят кодексининг 220-моддасига ҳам ўзгартиш киритилди.

Мазкур фармонда дайдиликка қарши курашни кучайтириш билан боғлиқ бўлган бошқа масалалар ҳам ҳал қилиб берилди.

Кейинги вақтларда ҳайвонларга шафқатсиз муомалада бўлинаётганлиги тўғрисида матбуотда кўплаб хабарлар босилиб чиққанлигини, давлат ва жамоат ташкилотлари ҳамда айрим гражданларнинг шу ҳақдаги кўпгина истак ва таклифларини эътиборга олиб ва ҳайвонларга шафқатсиз муомала қилиш совет гражданларини айниқса ўсмирлар ва болаларни тарбиялаш ишига катта путур етказишини назарда тутиб, республика Олий Совети Президиуми шу йил 25 апрелда «Ҳайвонларга шафқатсиз муомалада бўлганлик учун жавобгарлик тўғрисида» махсус Фармон қабул қилди. Бу фармонда белгиланишича, ҳайвонларга шафқатсиз муомала қилишда айбдор ҳисобланиб, уларнинг ўлишига ёки майиб-мажруҳ бўлишига сабабчи бўлган, шунингдек ҳайвонларга азоб берувчи шахсларга нисбатан маъмурий тартибда 30 сўмгача миқдорда штраф солинадиган бўлди. Маъмурий таъсир кўрсатиш чораси қўлланилган шахслар бир йил мобайнида яна шундай ножўя хатти-ҳаракатлар қилганлари тақдирда ушбу Фармонга биноан жиноий жавобгарликка тортилишлари мумкин.

Ҳайвонларга нисбатан шафқатсиз муомалада бўлганлик учун жавобгарлик чораларини қўллаш ҳайвонлар дунёсини сақлаб қолишгагина қаратилган бўлмай, балки асосан ўсмирлар ва ёшларимизни инсонийлик руҳида тарбиялаш мақсадига қаратилгандир.

Бу масалаларга доир қонун лойиҳалари сизларга тарқатилган.

Депутат ўртоқлар!

Бундан аввалги сессия билан ҳозирги сессия ўртасидаги даврда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республикамизнинг маъмурий-территориал бўлинишига доир баъзи ўзгартишлар киритди.

Чунончи: 1968 йил 31 январда «Тошкент шаҳри составида Ҳамза районини тузиш тўғрисида»;

1968 йил 19 мартда «Андижон, Наманган ва Фарғона областлари ўртасидаги чегарани қисман ўзгартиш тўғрисида» Фармонлар қабул қилинди.

Ўтган давр мобайнида ҳукумат составида ҳам баъзи ўзгаришлар бўлди. Чунончи, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1968 йил 17 апрелдаги Фармони билан ўртоқ Абдуҳамид Қаюмович **Қаюмов** Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти ва тош йўллар министри қилиб тайинланди.

Депутат ўртоқлар!

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг юқорида зикр қилинган Фармонларини тасдиқлаш тўғрисидаги Қонун ва Қарорларнинг лойиҳалари ҳаммангизга тарқатилган. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ана шу лойиҳаларни кўриб чиқиб, тегишли қонун ва қарорлар қабул қилишингизни сўрайди (Қарсаклар).

М. И. ИБРОҲИМОВ докладининг давоми

(Боши учинчи бетда)

Давлат савдо ва умумий овқатланишнинг моддий техника базасини кенгайтиришга ҳар йили каттакатта маблағлар ажратади. Бироқ бу маблағлардан ёмон фойдаланилмоқда. Чунончи, Савдо министрлиги уй-жой қурилишига берилган маблағлардан ажратилган 5 процент ажратмалар ҳисобига савдо шохобчалари қуриш планини 1967 йилда атиги 54 процент бажарди.

1967 йилда капитал қурилишларни пул билан таъминлаш учун давлат плани бўйича 740 миллион сўм сарфланди. Айни вақтда капитал маблағлар сарфлаш плани фақат 96 процент бажарилди. Ўрнатилмаган ускуналарнинг норматившдан ташқари запаслари 9 ой ичида 1967 йилнинг 1 январидагига қараганда 5,7 миллион сўм миқдорида ошиб кетиб, 31,2 миллион сўмга етди. Ўрнатилмаган ускуналар запасларининг кўпайиб кетганлиги ва шу запасларга сарфланган маблағлар узоқ вақт бекор ётиб қолишига сабаб асосан шу бўлдики, капитал маблағлардан фойдаланиш планлари ва ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш планлари бажарилмади, шунингдек капитал қурилиш муддатларининг белгиланган нормаларига риоя қилинмади.

1967 йилда социал-маданий тадбирларга бюджетдан 1131,8 миллион сўм сарфланди. Бу харажатлар 1966 йилдагига нисбатан 8 процент кўпайди. Бироқ, бюджетда кўзда тутилган маблағлардан тўла фойдаланилмади.

Бюджетдан ажратилган маблағлардан тўлиқ фойдаланилмаганлигининг асосий сабаби шуки, ўқув юртлари, мактабгача тарбия муассасалари, касалхоналар ва поликлиникалар қуриш ва ишга тушириш плани тўла бажарилмай қолди.

План-бюджет комиссияси 1967 йилда республикада 60 га яқин қишлоқ ва посёлка бюджетлари дотация олиб турганликларини ҳам ғайри нормал факт, деб ҳисоблайди. 33 та қишлоқ ва посёлка советлари даромадлар бўйича топшириқларни бажаришни таъминламадилар. Молия органлари қишлоқ ва посёлка советларига молия-бюджет ишларини ташкил этишда амалий ёрдам кўрсатишлари зарур.

Комиссия давлат бюджетининг 1968 йил I кварталида қандай ижро этилганини ҳам кўриб чиқди. Беш йилликнинг учинчи йили муваффақиятли бошланганлигини хурсандлик билан қайд қилиб ўтиш керак.

Шу билан бирга капитал қурилишлар учун бюджетдан ажратилган маблағлар 1968 йилнинг I кварталида атиги 69,2 процент ўзлаштирилганлиги ташвиш туғдирмоқда.

Социал-маданий тадбирларга ажратилган маблағларнинг 14,7 миллион сўми, ёки 4,9 проценти фойдаланилмасдан қолди. Социал ва маданий объектларни қуриш ва ишга тушириш плани тўла бажарилмаганлиги натижасида асосан мана шундай ҳол рўй берди. Яқинда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми республикада капитал қурилишни тубдан яхшилашга доир қарор қабул қилди. Комиссиянинг фикрича, министрликлар ва идораларнинг, барча корхоналар, хўжалик ташкилотлари ва қурилишлар раҳбарларининг, меҳнаткашлар депутатлари советлари ижроия комитетларининг вазифаси ҳамма ходимларнинг куч-ғайратини ва ташаббусини капитал қурилишни янада яхшилаш учун курашга, 1968 йилда капитал маблағ сарфлаш планини ҳамда асосий фондларни ва ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш планини бажаришга йўллашдан иборат бўлиши лозим.

1967 йилги давлат бюджетининг бажарилиши тўғрисидаги маълумотлар маҳсулот таннархини камайтирмоқ, ишлаб чиқаришни ва жамғармаларни кўпайтирмоқ, шунингдек бюджет даромадларини кўпайтирмоқ учун халқ хўжалигида анчагина резервлар борлигини кўрсатиб турибди. Эндиликда асосий вазифа шуки, ҳар бир министрлик, идора, корхона, қурилиш, ҳар бир колхоз ва совхоз шу резервларнинг ҳаммасини топиб, улардан яхшироқ фойдаланиши керак.

План-бюджет комиссияси Ўзбекистон ССРнинг 1967 йилги давлат-бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботни даромадлар бўйича 2.579.856 минг сўм қилиб ва харажатлар бўйича 2.484.088 минг сўм қилиб, даромадлар харажатлардан 95.768 минг сўм миқдорида ошиқ бўлган ҳолда тасдиқлансин, деб таклиф қилади.

Барча совет кишилари каби республикамиз меҳнатчилари ҳам беш йиллик планни муваффақиятли бажариш учун, мамлакатимизда коммунистик қурилиш вазифаларини амалга ошириш учун янада қунт ва фидокорлик билан курашадилар, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. (Қарсаклар).

АБАДИЙ МАШЪАЛА ОЛДИДА МИТИНГ

14 Туркистон комиссари ёдгорлиги олдидаги абадий шон — шуҳрат машъаласи ёниб турган вокзал ёни майдонига 15 май туш пайтида неча минглаб кишилар келишди. Традицияга мувофиқ, бу ерда СССР Қуролли Кучлари сафларига чақирилган пойтахт области йигитларини кузатиш маросими бўлиб ўтди. Тантанали митингни Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари М. А. Абдураззоқов очди.

Яқинда Ватаннинг содиқ ҳимоячилари фахрли формасини кийиш шарафига муяссар бўладиган ёш йигитлар колонналари Совет Иттифоқи гимни садолари остида саф тортиб турибди. Митингга келган оталар ва оналар, акаукалар ва опа-сингиллар йигитларга фахр билан тикилиб туришибди. Булар орасида урушнинг машаққатли йўлларини бирга босиб ўтган фронтчи эр-хотин

СОВЕТ АРМИЯСИ САФИГА ЧАҚИРИЛГАН ТОШКЕНТЛИКЛАРНИ КУЗАТИШ

□ □

Буйволовлар ҳам бор. Бугун Оржоникидзе ГЭС каскадининг ходими Иван Николаевич билан клуб мудираси Мария Кирилловна катта ўғиллари — Александрни Совет Армияси сафига кузатмоқдалар. Ҳозирча Александрнинг таржимаи ҳоли қисқача бўлса-да, аммо бугун у билан бир колоннада турган бошқа кўпгина тенгқурлари учун ҳам характерлидир. У. ўрта мактабни тамомлаган, комсомол аъзоси, спортчи, унинг слесарлик касби бор. Саша ўз касби хизмат вақтида албатта асқотишига ишонади. Александр билан ёнма-ён турган чирчиқлик Очил Жўраев, Петр Сенатор ва бошқа кўп йигитлар ҳам ундан қолишмайди.

— Армияга чақирилаёттан ҳозирги йигитлар, — дейди ўз нутқида республика ҳарбий комиссари генерал-майор К. К. Каримов, — бундан йигирма йил аввалги йигитларга ўхшамайди. Ҳозирги йигитларнинг қарийб ҳаммаси комсомол аъзоси, ўрта мактаб ва ўрта махсус билим юртларини тамомлаган, бақувват, чиниққан, иродали кишилардир. Уларнинг кўплари армия учун жуда кераклн касбларга, спорт разрядларига, ДОСААФ тўгаракларида олинган билимларга эга. Улар ўзларининг муқаддас ҳарбий бурчларини шараф билан бажарадилар деб ишонаман.

Тошкент область комсомол комитетининг секретари М. Юрьева, уччала Шуҳрат ордени кавалери, Чкалов номидаги авиация заводининг мастери А. И. Величко, В. И. Ленин номидаги завод цехининг бошлиғи Е. А. Андросов, Октябрь районидаги 109-мактаб илмий мудири М. Соатов Совет Армияси сафларига чақирилганларни қутладилар ва уларга хизматда муваффақиятлар, сиҳат-саломатлик ҳамда оқ йўл тиладилар.

Коммунистик меҳнат бригадасининг бошлиғи, вагон ремонти заводининг токари Ф. Филоленко яхши ният билан оқ йўл тилаб қолаётганликлари учун бу ерда ҳозир бўлганларга армияга чақирилувчилар номидан миннатдорчилик билдирди ва бирон жангчи оталарнинг жанговар шуҳратига доғ туширмайди, деб ишонтирди.

Митингда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси Р. Қурбонов нутқ сўзлади.

Пионерлар армияга чақирилувчиларга гулдасталар тақдим этдилар.

(ЎзТАГ).

СУРАТДА: ёшларни Совет Армияси сафига кузатиш пайти.
А. Абалян фотоси.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

№ Б — 1862. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС — 64697. Р. 02477